

**ETNINĖS KULTŪROS SKLAIDOS LIETUVOS REGIONINĖSE (VIETINĖSE)
TELEVIZIJOJE VERTINIMAS:
REGIONINIŲ TELEVIZIJŲ ASOCIACIJOS ATVEJO ANALIZĖ
Mokslinė tyrimo ataskaita**

Tyrimas atliktas vykdant Etninės kultūros tęstinumo ir kaitos tyrimų 2016–2022 metų programą, patvirtintą Etninės kultūros globos tarybos 2015 m. lapkričio 10 d. nutarimu Nr. TN-5.

dr. Andželika Bylaitė-Žakaitienė ir dr. Dovilė Kulakauskienė

Vilnius, 2018

ANOTACIJA

Tyrime pagrindinis dėmesys skiriamas etninės kultūros sklaidos regioninėje televizijoje, pasitelkiant Regioninių televizijų asociacijos atvejo analizę, vertinimui. Šiam tikslui įgyvendinti atlikta Asociacijos narių TV programų tinklelio bei etninės kultūros laidų turinio analizė; išnagrinėta regioninės (vietinės) televizijos specialistų ir žiūrovų nuomonė apie etninės kultūros laidų būklę. Atlikus kokybinį tyrimą pastebėta, kad etnolaidų laidų kūrimas ir sklaida vyksta tik dėl kūrybingų entuziastų veiklos regionuose. Reikalingas visapusiškas regioninių (vietinių) televizijų palaikymas ir etninių laidų gamybos bei transliavimo finansavimas savivaldybių ir valstybiniu lygiu.

Raktiniai žodžiai: regioninė televizija, etninės kultūros sklaida, regionų kultūros politika.

ĮVADAS

Aktualumas ir problematika. Valstybės pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ teigiama, kad „kultūra kiekvieno visuomenės nario gyvenime užima ypač svarbią vietą. Ji suprantama ne tik kaip muziejų, parodų ar teatrų lankymas, bet ir daug plačiau – kaip visuomenės savivokos ir saviraiškos kultūra, kurianti pridėtinę vertę įvairiose visuomenės gyvenimo srityse“ (Valstybės žinios, 2012-05-30, Nr. 61-3050). Sugebėjimas ja didžiuotis ir vertinti yra kiekvienos visuomenės gyvybingumo prielaida. Tačiau dabartinėje socialinių ekonominių transformacijų bei globalizacijos laikmečio iššūkių akivaizdoje vis sudėtingiau tampa išsaugoti nacionalinės kultūros tapatumą bei įvairovę. „Čia svarbus vaidmuo tenka regionų kultūrai, kuri būdama sudedamąja nacionalinės kultūros dalimi, formuojama ir plėtojama įvairiuose Lietuvos regionuose, atspindi jų etninį, kalbinį, istorinį, kultūrinį savitumą“ (L. Kublickienė; K. Sviklas ir kt., 2009, p. 5). Tačiau Lietuvoje nėra tvirtų regionalizmo tradicijų, kurios padėtų nustatyti aiškią regiono apibrėžtį. Iki 2014 m. *regionas* pagal Lietuvos respublikos regioninės plėtros įstatymą buvo apibrėžtas kaip „vientisa valstybės teritorijos dalis, kurioje įgyvendinama nacionalinė regioninė politika“ (Valstybės žinios, 2000-08-04, Nr. 66-1987). Nuo 2014 m. rugsėjo 18 d. *regiono* terminas buvo iš dalies patikslintas, teigiant, kad „*regionas* – apskritis arba iš kelių bendras ribas turinčių apskričių ar savivaldybių Vyriausybės išskirta teritorija, kurioje įgyvendinama nacionalinė regioninė politika“ (TAR, 2014-10-01, 2014-13329).

Remiantis šio įstatymo pataisa regionai mechaniškai paskelbiami Lietuvos apskritymis. Šiuo metu (2018 m. sausio mėn. duomenimis) Lietuvos Respublikos teritorijoje yra 10 apskričių ir 60 savivaldybių (Oficialiosios statistikos portalas, 2018). Regioninės plėtros departamento prie vidaus reikalų ministerijos išskiriami šie regionai: Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Utenos, Vilniaus apskritys (Regioninės plėtros departamentas prie vidaus reikalų ministerijos, 2015). Tačiau toks Lietuvos teritorinis administracinis suskirstymas yra nepalankus etnokultūrinių tradicijų plėtrai, t.y. nepritaikytas gyvų etninės kultūros reiškinių panaudojimui puoselėjant regionų identitetą. Pasak Etninės kultūros globos tarybos prie LR seimo buvusios pavaduotojos Virginijos Kondratienės, turime pripažinti, kad dirbtinas apskričių sukūrimas tik dar labiau pablogino regioninio savitumo išsaugojimą. Šiandien nėra darinio, kuris apimtų natūraliai susiklosčiusius etnografinius regionus (A. Pociutė, 2002). Almos Ragauskaitės pastebėjimu, šiandien „kylantys ginčai ir diskusijos dėl etnoregionų ribų rodo, kad iki šiol nėra ir vieningos etnokultūrinių regionų skyrimo metodikos” (A. Ragauskaitė, 2016, p. 4). Etnografinių regionų ribos nesutampa su administracinių vienetų – apskričių teritorijomis, o dirbtinai nustatytos apskričių ribos niveliuoja etnokultūrinę tradiciją (A. Pociutė, 2002). Kyla klausimas, ar gali šių dienų regionų (apskričių) politika aktualizuoti etnografinių regionų paveldą, pabrėžiant jų etnokultūrinius skirtumus? Kaip prie etninės kultūros aktualizavimo prisideda regioninė žiniasklaida?

Analizuojant pastarąsias problemas giliau **tyrimo objektu** pasirinktas – etninės kultūros sklaidos vertinimas Lietuvos regioninėse (vietinėse) televizijose. Šiuo atveju, būtina išskirti kelis televizijos pasirinkimo aspektus. Visų pirmausia televizija – pagrindinis kultūros veiksnys. Ji, tarp kitų žiniasklaidos priemonių, ne tik formuoja visuomenę, jos vertybes, įsitikinimus, bet ir daugeliui žmonių pilnai patenkina daugumą dvasinių ir kultūrinių poreikių. Antra, regioninė televizija yra arčiausiai vietos žmogaus, kuris ir formuoja-saugo-skleidžia etninę kultūrą.

Deja, regioninės televizijos apibrėžimas taip pat kelia nemažą sumaištį, nes televizijos transliavimo teritorinė apimtis, kuriai suteikta licencija, labai dažnai apima kelias savivaldybes ir pasiekia daugiau nei vieną etnografinį regioną, nors ir neapima visos apskrities teritorijos.

Tokia padėtis apibrėžia regioninės televizijos interesų lauką nukreiptą ne į etnografinių regionų skirtumą, bet į vienos ar kitos savivaldybės lokalių, t.y. mažų vietos bendruomenių interesus.

Pažymėtina ir iki šiol tebesitęsianti painiava tarp *vietinės* ir *regioninės televizijos* terminų. Iki 2015 m. *vietinė televizija*, t.y. vietiniu transliuotoju buvo apibrėžiamas „transliuotojas, kurio programa transliuojama per vieną radijo, televizijos stotį“ (Valstybės žinios, 2006-07-27, Nr. 82-3254), o *regioninė televizija*, t.y. regioniniu transliuotoju įvardintas „transliuotojas, kurio antžeminiu televizijos, radijo tinklu transliuojama programa yra priimama teritorijoje, kurioje gyvena mažiau negu 60 procentų Lietuvos gyventojų“ (Valstybės žinios, 2006-07-27, Nr. 82-3254). Tačiau po 2015 m., kai prie vietinio transliuotojo buvo prijungti kabelinės televizijos ir (ar) laidinio plačiajuosčio ryšio tinklai vietinės televizijos apibrėžtis pasikeitė teigiant, jog vietinė radijo ir (ar) televizijos programa – tai radijo ir (ar) televizijos programa, transliuojama per vieną antžeminę radijo ir (ar) televizijos stotį, kabelinės televizijos tinklais ir (ar) laidiniais plačiajuosčio ryšio tinklais (TAR, 2015, Nr. 2015-08537).

Minėtas vietinės televizijos termino papildymas lėmė, kad šiandien tapo neaišku, ką aptariamame kontekste apibrėžia žodis *vietinė*, ar tai yra miesto, savivaldybės ar apskrities ar iš dalies visos Lietuvos (pvz., Balticum TV) televizija. Pasak Spaudos, radijo ir televizijos (toliau – SRTRF rėmimo fondo (toliau – Fondas) direktoriaus Gintaro Songailos, ši *vietiškumo* ir *regioniškumo* painiava apsunkina ir Fondo darbą skirstant dalinį finansavimą: „*šiuo klausimu nėra aiškaus Visuomenės informavimo įstatymo apibrėžimo, todėl ir vadovaujamės pirmiausia susiklosčiusia praktika. Bet ir iš vietinės radijo ar televizijos programos apibrėžimo matyti, kad kabelinės televizijos yra vietinės ir yra logiška vietines televizijas priskirti prie regiono televizijos*“ (žr. priedą Nr.1 „SRTRF aiškinamasis raštas“). Panašią situaciją liudija ir Lietuvos radijo ir televizijos komisijos (LRTK – toliau) atstovai, pabrėždami, kad nuo 2015 m. jie su šiomis problemomis susiduria gana dažnai, pasitaiko atvejų, kad minėtos problemos nukeliauja iki teismų. Aptarti faktai rodo, kad visos televizijos (išskyrus Nacionalinį transliuotoją) laikomos vietinėmis, o vietines televizijos logiškai priskiriamos prie regioninių. Dėl šios painiavos tiriamas televizijas vadinsime *regioninėmis (vietinėmis) televizijomis*.

Remiantis Lietuvos radijo ir televizijos komisijos 2019-2021 m. patvirtinu strateginiu veiklos planu, „2018 m. pradžioje Lietuvoje veiklą vykdė 35 televizijos programų transliuotojai, transliuojantys 45 televizijos programas: 20 televizijos programų per

skaitmeninės antžeminės televizijos tinklus ar stotis; 20 televizijos programas kabelinės televizijos ir laidiniais plačiajuosčio ryšio (IPTV) tinklais; 8 televizijos programas internete; 3 televizijos programas per dirbtinį Žemės palydovą (televizijos programa „LRT LITUANICA“ transliuojama nekoduota)“ (Dėl Lietuvos radijo ir televizijos komisijos 2019-2021 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo, 2018).

Dėl Etninės kultūros globos tarybos užsakymu tyrimui skirtos per mažos trukmės ir sąlyginai nedidelės turinio apimties visų 2018 m. veiklą vykdančių regioninių (vietinių) televizijų išanalizuoti neįmanoma. Todėl siekiant kokybiško ir giluminio tyrimo, jį atliktami apsiribosime Regioninių televizijų asociacija (toliau – Asociacija), kuri transliuoja televizijos programas per skaitmeninės antžeminės televizijos tinklus bei stotis ir šias paslaugas suteikia nerinkdami jokio abonentinio mokesčio iš žiūrovo, skirtingai nei kabelinės televizijos transliuotojai. Pažymėtina ir tai, kad ši Asociacija pasirinkta dėl vientiso struktūrinio darinio kaip savarankiškos įmonių sąjungos, koordinuojančios savo televizinės produkcijos keitimąsi tarp savo narių ir ginančios narių interesus bei atstovaujančios savo nariams valstybinės valdžios struktūrose (žr. priedą Nr. 2. „Asociacijos įstatai“). Asociacija veikia nuo 1997 m. Tuomet Asociacijai priklausė apie 11 narių iš visų Lietuvos regionų, šiuo metu dėl 2012 m. įvykusio skaitmenizavimo proceso (N. Maliukevičius, 2013, p. 12) liko penkios regioninės (vietinės) televizijos¹: UAB „Šiaulių apskrities televizija“, VšĮ Marijampolės televizija, VšĮ Alytaus regioninė televizija, VšĮ regioninė televizija „Aidas“ (Trakai), UAB „TV7“ (Jonava). Pastaroji televizija LR TK 2018 m. rugpjūčio 29 d. sprendimo Nr. KS-51 redakcija patvirtinta, kad savo vardines akcijas gali perduoti UAB „Technikos pasauliui“ (Lietuvos radijo ir televizijos komisija, 2018b).

Šiuo metu VšĮ „Trakų regioninės televizijos „Aidas“ direktoriaus Česlovo Rulevičiaus iniciatyva pateiktas prašymas Ryšių tarnybai dėl Vidurio Lietuvos (Kėdainiai, Panevėžys, Ukmergė) transliavimo licencijų suteikimo, atnaujinimo, siuntimo sustiprinimo. 2018 m. spalio pabaigoje turėtų būti priimtas sprendimas (projekto numatoma transliavimo teritorinė aprėptis pateikta priede Nr. 4. „Vidurio Lietuvos TV transliavimo teritorinės aprėpties žemėlapis“). Taip pat vyksta derybos ir dėl televizijos programų transliacijos Utenoje bei Švenčionyse.

¹ Informacija apie visų Asociacijos narių licencijuotą transliavimo aprėpties teritoriją žr. priede Nr. 3. „Asociacijos narių TV transliavimo aprėpties teritorijų žemėlapiai“.

Tyrimo tikslas – įvertinti etninės kultūros sklaidą regioninėje (vietinėje) televizijoje atliekant Regioninių televizijų asociacijos atvejo analizę.

Uždaviniai:

1) išsiaiškinti etninės kultūros TV laidų sklaidos situaciją regioninių (vietinių) televizijų specialistų požiūriu.

2) atlikti Asociacijos narių TV programų tinklelio bei etninės kultūros laidų turinio analizę;

3) išnagrinėti regioninės (vietinės) televizijos žiūrovų nuomonę apie etninės kultūros laidų būklę.

4) pateikti rekomendacijas dėl etnokultūrinių laidų sklaidos Lietuvos regioninėje televizijoje gerinimo.

Temos iširtumas. Etninės kultūros sklaidos Lietuvos regioninėse (vietinėse) televizijose vertinimo tema yra beveik netyrinėta. Tai aktualizuoja tematiką, bet kartu kelia nemažai problemų siekiant suvokti reiškinio kontekstą. Ieškant mokslinių įžvalgų analizuojama tema pastebėta, kad negausūs tyrimai atlikti senokai, o nauji tyrimai pastarąjį dešimtmetį atlikti tik fragmentiškai. Dauguma iki šiol atliktų tyrimų, skirtų šiai temai yra užsakyti Etninė kultūros globos tarybos prie LR seimo ir publikuojami jų tinklalapyje. 2002 m. buvo paskelbtos kelios etninės kultūros sklaidos Lietuvos žiniasklaidoje vertinimo ekspertizės. Zita Kelmickaitė ir Nemira Poškienė mokslinėje ekspertizėje „Etnokultūrai skirtų programų Lietuvos nacionalinėje televizijoje ekspertizė“ (Z. Kelmickaitė; N. Poškienė, 2002) aptaria etnokultūrai skirtų programų turinį Lietuvos nacionalinėje televizijoje. Autorės pastebi, kad sovietmečiu etninės kultūros sklaida nacionalinėje televizijoje buvo komplikauta ir tik nuo 1990 m. sistemingai ir kryptingai pradėta dirbti šia linkme. Tačiau „tik 2000 m. televizijos muzikos redakcijoje pirmą kartą buvo įsteigtas specialus redaktorės, kuruojančios etninės kultūros laidas, etatas“ (Z. Kelmickaitė; N. Poškienė, 2002). Tuometinę etnolaidų būklę nacionalinės televizijoje ekspertės įvertino patenkinamai ir rekomendavo daugiau dėmesio skirti šiai problemai spręsti.

Jonas Trinkūnas 2002 m. ekspertizėje „Dėl etninės kultūros laidų“ analizavo televizijos laidas „Etnokultūros ratas“ ir „Duokim garo“. Jis pastebėjo, kad laida „Etnokultūros ratas“ atitinka intelektualius šiuolaikinio lietuvių reikalavimus. Laidos kokybę neabejotinai užtikrina patyrusios etnokultūros laidų rengimo profesionalės Zita Kelmickaitė ir Aušra Kalinauskienė.

Tuo tarpu laida „Duokim garo“ norom nenorom tik menkina mūsų etninės kultūros įvaizdį. Tačiau, ji tenkina neišrankaus žiūrovo skonį ir turi tiesę išlikti (J. Trinkūnas, 2002).

Ramunė Vėliuvienė mokslinėje ekspertizėje „Globalizacijos tendencijos ir etnokultūra komercinėje elektroninėje žiniasklaidoje“ pateikia 2002 m. statistinius duomenis apie Lietuvoje veikiančias televizijas bei analizuoja etninės kultūros raiškos dažnumą nacionalinio ir regioninio transliuotojo programose. Ji pastebi, kad etninei kultūrai nepajėgia konkuruoti su masinio pobūdžio renginiais ir dėl šios priežasties jo sklaida TV kanalais darosi komplikauta. Anot ekspertės, „regioninės televizijos turi kuklesnes galimybes autorinei kūrybai, bet skiria daugiau dėmesio etninės kultūros puoselėjimui. Deja, ir dauguma radijo bei televizijos programų kūrėjų etnokultūrinės laideles transliuoja nereguliariai. Dažnai joms trūksta profesionalumo. Liaudies muzikos rubrikoje neretai skamba harmonizuotos dainos. Dažnai primirštami ir kuklūs įsipareigojimai etnokultūrai. Teisinamasi, kad visos autorinės laidos yra labai nuostolingos“ (R. Vėliuvienė, 2002).

Nuo XXI a. pradžios etninės kultūros sklaida Lietuvos televizijų programoje nesulaukė rimtesnio mokslininkų dėmesio. Tik 2016-2017 m. vėl aktualizuojama žiniasklaidos įtakos reikšmė populiarinant etninę kultūrą. Lietuvos kultūros tarybos užsakymu atlikto tyrimo „Etninės kultūros vertybinių nuostatų tyrimai valstybės politikai“ mokslo ataskaitos skyriuje „Etninė kultūra televizijoje, radijuje ir kitoje žiniasklaidoje“ Vytautas Tumėnas pastebi, kad etninė kultūra žiniasklaidoje reprezentuojama nepakankamai, trūksta etninės kultūros reklamos. Pasitaiko ir kokybiško, ir nekokybiško etninės kultūros reprezentavimo, bet procentaliai visuomenei ji reprezentuojama per mažai. Trūksta bendradarbiavimo tarp žurnalistų ir etninės kultūros specialistų. Pastebima etninei kultūrai skirtų laidų nykimo tendencija (V. Tumėnas, 2016).

Apibendrinant visus minėtus atliktus mokslinius tyrimus svarbu pažymėti, jog etninės kultūros sklaida per TV programas paskutinį trisdešimtmetį pasikeitė tik nežymiai. Ir 2018 m. aktualios tos pačios problemos, kurias 2002 m. išsakė pristatyti ekspertai.

Metodai. Tyrimo metu naudota *mokslinės literatūros analizė*. Šis metodas pasitelktas išanalizuoti regionų kultūros, regioninių televizijų sampratas, etninės kultūros transformacijas istoriniame kontekste ir pan. bei sudaryti tyrimo instrumentus – klausimynus. Taip pat taikyta

dokumentų turinio analizė nagrinėjant tiriamų organizacijų įstatus, nuostatus, ir kitus teisinius dokumentus, reglamentuojančius etninės kultūros, regioninės televizijos veiklą ir pan.

Tyrimo duomenims surinkti naudotas kokybinio tyrimo metodas – *apklausa žodžiu* (pusiau struktūrizuotas, giluminis interviu). Kokybinio tyrimo duomenims išanalizuoti atlikta *lyginamoji* bei *turinio (content) analizės*. Metodai pasitelkti lyginti ir analizuoti Regioninių televizijos asociacijos narių TV laidų tinklą bei sistemiškai tirti pasirinktas, labiausiai su etnine kultūra susijusias, Asociacijos narių televizijų sukurtas laidas, respondentų nuomones.

Tyrimo imtis, organizavimas ir eiga. Kokybinis tyrimas buvo atliktas 2018 m. birželio-rugsėjo mėn. Iš viso tyrimo metu interviu būdu buvo apklausta 80 respondentų. Kokybiniam tyrimams netaikomi griežti imties reikalavimai, tyrimų reprezentatyvumą lemia asmenys, galintys pasakyti kompetentingus teiginius apie tiriamąjį objektą, jo požymius ar funkcionavimą (V. Žydžiūnaitė; S. Sabaliauskas, 2017, p. 37; 61). Buvo sudarytos dvi anketos. Kriterinės atrankos būdu pagal anketą “Etninės kultūros sklaidos Lietuvos regioninėje televizijoje būklė” buvo apklausta tikslinė grupė respondentų: 5 Regioninių televizijų asociacijai priklausančių televizijų vadovai ir etninės kultūros laidų rengėjai iš UAB „Šiaulių apskrities televizijos“, VšĮ Marijampolės televizijos, VšĮ Alytaus regioninės televizijos, VšĮ Regioninės televizijos „Aidas“, UAB „TV7“. Ir dar 5 atstovai iš valstybinių ir visuomeninių institucijų, reguliuojančių ir remiančių regioninių televizijų veiklą: Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo, Lietuvos radijo ir televizijos komisijos, Regioninių televizijų asociacijos teritorijoje esančios miesto savivaldybių (laikantis tyrimo etikos principų apklaustųjų tapatybės duomenys išlieka konfidencialūs). Pagal antrąją anketą “Etninės kultūros sklaidos Lietuvos regioninėje televizijoje vertinimas” taip pat interviu būdu buvo apklausta 70 respondentų – analizuojamų regioninių televizijų žiūrovai kaip tyrimo kontrolinė grupė, kuri pasirinkta patogiu atrankos būdu. Apklaustų respondentų amžiaus vidurkis – 43 m. Visiems respondentams garantuotas konfidencialumas.

1. ETNINĖS KULTŪROS TV LAIDŲ SKLAIDOS SITUACIJA REGIONINIŲ (VIETINIŲ) TELEVIZIJŲ SPECIALISTŲ POŽIŪRIU

Vertinant etninės kultūros sklaidos situaciją Lietuvos regioninėse televizijose, buvo atlikta valstybinių ir visuomeninių institucijų, reguliuojančių ir remiančių regioninių televizijų veiklą atstovų bei Regioninių televizijų asociacijų (Asociacija – toliau) narių vadovų apklausa. Kadangi regioninės televizijos terminas įstatymiškai nėra tiksliai apibrėžtas, TV vadovų pirmiausia buvo pasidomėta pagal kokius kriterijus jie save identifikuoja kaip regioninę televiziją. Apklausos duomenys rodo, kad TV vadovai, organizuodami savo vadovaujamų įstaigų veiklą, daugiausia remiasi Lietuvos respublikos visuomenės informavimo ir LR regioninės plėtros įstatymuose² regioninei televizijai apibrėžti išskirtu regioninio transliuotojo terminu. Teritorinis pasiskirstymas yra pagrindinis dėmuo, pagal kurį Asociacijos nariai save priskiria regioninei TV. Šį faktą patvirtina ir jų Asociacijos įstatai, kuriuose teigiama, kad Asociacijos nariais negali būti televizinės kompanijos, transliuojančios savo programą didesnėje negu trečdalis Lietuvos teritorijos (plačiau apie jų veiklą žr. priedą Nr. 2). Pabrėžtina, kad visus Asociacijos narius vienija bendras darbo filosofijos principas – nerinkti abonentinio mokesčio iš savo žiūrovo. Pasak vieno Asociacijos nario, *„mūsų Asociacijos kūrėjai laisvai perduoda informaciją žiūrovui be rinkliavų, nemokamai. Tuo mes ir skiriamės nuo kabelinių televizijų. Kabelinių TV atstovai vykdo rinkliavas per kabelius. Mes buvome užsibrėžę, jog tokios TV, ar lygiagrečiai su antžeminiais tinklais transliuojančios televizijos programos kabeliu negali būti mūsų nariais. Tačiau dabartinė situacija rodo, kad lygiagrečių ar vien kabelinę veiklą vystančios, tačiau mažą transliavimo teritoriją aprėpiančios TV sunkiai išgyvena. Tokiu atveju, kai kurie regionai lieka be regioninės (vietinės) televizijos, todėl norint išvengti tokios situacijos Asociacijos planai ateityje gali keistis kai kurias mažas kabelines televizijas prijungiant prie Asociacijos”*.

² „Regioninis transliuotojas, kurio antžeminiu televizijos, radijo tinklu transliuojama programa yra priimama teritorijoje, kurioje gyvena mažiau negu 60 procentų Lietuvos gyventojų (Valstybės žinios, 2006-07-27, Nr. 82-3254; Valstybės žinios, 2000-08-04, Nr. 66-1987).

Asociacijos misija – būti kuo arčiau žmogaus. Kaip pastebi Asociacijos vadovas Stasys Baublys, „regioninė (vietinė) televizija transliuoja vietos žmogaus gyvenimą, pateikiamos išgrynintos žinios, skirtos konkrečiai vietai“. Neveltui kai kurie Asociacijos nariai regioninę (vietinę) televiziją dar vadina žmogaus televizija. „Regiono specifika, tai, kad viskas užfiksuota natūralioje aplinkoje“. Tokioje aplinkoje kamera užfiksuoti reiškiniai tampa istorine medžiaga, turinčia išliekamąją vertę. Be to, visi iš natūralios aplinkos dalyvaujantys televizijos laidų kūrimo procese yra tos pačios aplinkos žmonės, kurių geriau pažįsta ir gali ją giliau, išsamiau reprezentuoti. Verta pažymėti ir tai, kad regioninė televizija, atlikdama kultūrinę funkciją, kartu atlieka ir socialinę. Kaip teigia Asociacijos nariai, *„gyvenimo praktika rodo, jog regiono žmonės dažnai jaučiasi neįvertinti, užmiršti valdžios atstovų. Šiuo atveju mes esame tarsi tarpininkai tarp valdžios ir žmonių. Problemų išsakymas televizijos pagalba atkreipia valdžios atstovų dėmesį, veikia kaip savotiškas bendruomenės nuraminimas“*.

Programos temų pasirinkimas, transliavimo trukmė ir dažnis. Nežiūrint to, kad minėtos regioninės (vietinės) televizijos funkcijos žmonėms yra labai aktualios, analizuojant regioninių (vietinių) televizijų programų (tarp ir jų ir Asociacijos) transliavimo trukmę bei turinį, reglamentuotą Lietuvos radijo ir televizijos išduotomis transliavimo licencijomis³, būtina pažymėti, kad kultūros⁴ ir socialinės laidos⁵ nepasižymi didžiausia transliavimo trukme tarp valandų, skirtų transliuoti informacines ir aktualijų laidas, sportą, pramogas ir kt. Mūsų tyrimo objektas – etninės kultūros sklaida TV laidose, LRTK patvirtintų licencijų duomenimis, neturi atskirai išskirtos transliavimo trukmės. Pagal Asociacijos narių pateiktus duomenis, dažniausiai ji slepiasi po kultūrai skirtų programų turiniu ir/arba patenka į informacinių, aktualijų, publicistinių, švietimo laidų turinį (žr. 1 lentelę). Tačiau informacinių, aktualijų laidose etninei

³ Lietuvos radijo ir televizijos komisijos sprendimai dėl licencijos televizijos programai transliuoti patvirtinimo. Prieiga per internetą: <https://www.rtk.lt/sprendimai/>

⁴ Mokslinėje literatūroje kultūros sąvoka vartojama daugeliu aspektų, yra įvairialypis reiškinys, talpinantis savyje keliasdešimt kultūros apibrėžčių (profesionalus menas, laisvalaikio ir pramogų kultūra ir pan.), kalbančių apie žmonijos kūrybos įvairovę, tačiau LRTK patvirtintoje licencijose, nagrinėjant transliavimo trukmę ir turinį, lieka neaišku ką apima kultūra, nes švietimui, mokslui, menui, komercinei kultūrai skirtos laidos turi atskiras transliavimo trukmei skirtas eilutes, nors realybėje laidose pastebima „kultūrinė mišrainė“.

⁵ Socialinių laidų transliavimo trukmė iš visų laidų eteriui skirto laiko turi transliavimo valandų mažiausiai.

kultūrai tenka fragmentiškas vaidmuo – 3-5 min. eterio laiko, kiek daugiau publicistinėse, šviečiamosiose, mokomosiose laidose – 10-15 min.

1 lentelė. Regioninės televizijų Asociacijos programų, susijusių su etnine kultūra, transliavimo trukmė

Eil. Nr.	Transliuotojas	Televizijos programos pavadinimas	Programos trukmė per savaitę ne daugiau kaip (val. min.)					Irodymas (Patvirtinta licencija televizijos programai transliuoti)
			Žinios, Informacinės, Aktualijų	Kultūrinės, meno	Švietėjiškos	Publicistinės	Socialiniai projektai	
1.	UAB „Šiaulių apskrities televizija“	“Šiaulių televizija”	4 val.	20 val.	30 min.	4 val.	1 val.	Licencija Nr. LC-262(T262) Lietuvos radijo ir televizijos komisijos (toliau-LRTK) 2017 m. rugpjūčio 30 d. sprendimo Nr. KS-74 redakcija
2.	VšĮ Marijampolės televizija	“Marijampolės televizija”	6 val.	18 min. (religinės)	30 min.	2 val.	15 min.	Licencija Nr. LC-102(T102s) LRTK 2016 m. liepos 15 d. sprendimo Nr. KS-135 redakcija
3.	VšĮ Alytaus regioninė televizija	“Dzūkijos televizija”	3 val. 35 min.	30 min.	30 min.	-	-	Licencija Nr. LC-20(T020) LRTK 2016 m. liepos 15 d. sprendimo Nr. KS-136
4.	VšĮ Regioninė televizija „Aidas“ (Trakai)	“Regioninė televizija „Aidas”	18 min.	1 val.	-	-	-	Licencija Nr. LC-501 LRTK 2017 m. rugpjūčio 21 d. sprendimo Nr. KS-71 redakcija
5.	UAB „TV7“ (Jonava)	“TV7”	18 val.	-	21 val.	10 val.	-	Licencija Nr. LC-83(T083) 2017 m. balandžio 12 d. sprendimo Nr. KS-43 redakcija
Iš viso:			31 val. 43 min.	21 val. 48 min.	22 val. 30 min.	16 val.	1 val. 15 min.	

Šaltinis: sudaryta autorių remiantis LRTK sprendimais dėl licencijos televizijos programai transliuoti patvirtinimo (Lietuvos radijo ir televizijos komisija, 2018a).

Etninės kultūros sklaida regioninių (vietinių) TV labiausiai aktualizuojama per kultūrinių laidų ciklus. Pažymėtina, kad pagal laidos turinį šie laidų ciklai dažniausiai atitinka kultūros transliavimo trukmei skirtą eilutę, ir tik šioms laidoms yra skiriama didesnė, t.y. 30 min. trukmė.

Būtina pabrėžti ir tai, kad, nors etninė kultūra valstybiniu mastu yra įtraukta į Etninės kultūros plėtros strateginius 2018-2020 m. tikslus⁶, regioninės (vietinės) TV savo veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose tiesioginio dėmesio jai neskiria. Savo vietą tiriamų regioninių (vietinių) televizijų įstatuose etninės kultūra raiška suranda tarp nacionalinio, pilietinio ir kultūrinio ugdymo prioritetų ir išryškėja gavus Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo ar kito fondo finansavimą.

Būdamas riboto biudžeto ir galimybių televizijomis, negalėdamos viso laidų tinklelio užpildyti savo sukurtomis laidomis, dalį savo eterio regioninės (vietinės) televizijos privalo skirti retransliuojamoms kitų (dažniausiai komercinių) televizijų laidoms. Nuo šios situacijos priklauso licencijos apibrėžtas savaitės transliacijos laikas, kuris sąlygoja naujų laidų sukūrimo bei rodymo dažnį. UAB „Šiaulių apskrities televizija“, VšĮ Marijampolės televizija bei VšĮ Alytaus regioninė televizija, turėdamos geresnį finansavimą, per metus kuria 2-4 laidų ciklus (kai vieną ciklą apytiksliai sudaro nuo 10 iki 40 laidų), įtraukiančius etninės kultūros tematiką. Tuo tarpu Trakų regioninė televizija „Aidas“, per 2018 m. įsipareigojusi sukurti tik vieną 7 laidų ciklą (į ketvirtį 2 laidos), skirtą etninės kultūros sklaidai.

Pastebėtas ir išskirtinai patogus etnokultūrinėms/istorinėms ciklinėms TV laidoms skiriamas paros eterio laikas: darbo dienomis ryte nuo 8 iki 13 val. ir vakare nuo 19 iki 21 val., o šeštadieniais nuo 19 iki 21 val. Kaip mini tiriamų televizijų vadovai, naujų laidų „transliacijos laikas parenkamas atsižvelgiant į išsakomus žiūrovų pageidavimus“.

Tikintis didesnio žiūrovo prieinamumo, etninei kultūrai skirtos laidos dažniausiai yra kartojamos 4-6 kartus. Laidų kartojimas po keletą kartų yra vienas iš ženklesnių regioninės (vietinės) televizijos bruožų. Jie ne tik užpildo laisvą eterio laiką, bet ir tarnauja kaip antrinis pranešimas. T. Adorno ir M. Horkheimer pastebėjimu, televizija, kaip viena iš pagrindinių kultūrinių industrijų, remiasi ne tik transliavimu, bet ir nuolatinio šio transliavimo pakartojimu (T. Adorno; M. Horkheimer, 2006).

Asociacijos narių teigimu, *„regioninės (vietinės) televizijos tinklelio filosofija – maksimaliai sudaryti sąlygas žmogui pažiūrėti laidas. Dėl šios priežasties laida dažnai kartojama ir talpinama internete. Tai veikia kaip gyvoji reklama. Jeigu kaimynas papasakos*

⁶ Etninės kultūros plėtros strategija 2018-2020 m. Prieiga per internetą:
<http://www.ekgt.lt/media/dokumentai/Administracine/Planavimas/2018strateginis.pdf>

kaimynui, kad laida buvo apie jį, tai jis būtinai pasižiūrės ją“. Tokiu būdu informacija perduodama iš lūpų į lūpas ir didėja žiūrovų auditorija. Kita vertus, maksimalus TV laidų kartojamas reikalingas ir dėl to, „kad apie 60 proc. auditorijos nemoka naudotis internetu“. Kaip pastebi dauguma Asociacijos narių, regioninių (vietinių) televizijų didesniąją auditorijos dalį sudaro vyresnio amžiaus žmonės.

Televizijos auditorija. Regioninė (vietinė) televizija yra geriausias televizijos skaidymosi į specifines auditorijas pavyzdys, nes ji aiškiai suvokia savo auditoriją ir pagal ją kuria savo veiklos modelį. Apskritai, kiekvienoje regioninėje (vietinėje) televizijoje auditorija šiek tiek skiriasi. Pavyzdžiui, Marijampolės televizijos auditoriją sudaro žiūrovai nuo 35 metų ir vyresni, tačiau ši televizija „turi ir 18-30 metų žiūrovą, kurį auginasi“. Šiaulių televizija turėjo laidas vaikams ir jaunimui, tačiau dėl mažo biudžeto ir nedidelės tikslinės auditorijos tokių laidų kurį laiką atsisakė. Šiuo metu Šiaulių televizija orientuota į vyresnio amžiaus žmones, nors esti ir laidų, kad ir epizodinių, skirtų jaunimui. Trakų regioninė televizija „Aidas“ skiria dėmesį visoms amžiaus grupėms, tačiau pabrėžiant laidos švietėjišką-educacinę funkciją ypatingas dėmesys atitenka jaunimui. Dzūkijos televizija labiau orientuota į suaugusius, bet turi TV laidų ir vaikams. Aptarta situacija rodo regioninių (vietinių) TV laidų, skirtų vaikams ir jaunimui, mažėjimo tendenciją, kurios rezultatai liūdina, nes jaunoji karta galėtų pasitarnauti etninės kultūros sklaidai bei regioniškumo išsaugojimui, o šiandien šis potencialas neišnaudojamas tinkamai. Trakų regioninės televizijos „Aidas“ direktorius Česlovas Rulevičius, pastebėjęs šią problemą, rekomenduoja per kūrybinę užklausinę veiklą įtraukti moksleivius į regioninės (vietinės) televizijos etnolaidų kūrimo procesą. Čia kartu būtų sveikintinas ir bendruomenės bei vietos savivaldybės bendradarbiavimas.

Turinio rinkodara. Siekiant užtikrinti TV laidų kokybę reikalinga komunikacija tarp žiūrovo ir televizijos. „*Lietuvoje internetas kaip komunikacijos priemonė papildė televiziją, o ne stengiasi ją nugalėti, ir to atspindžius matome tiek televizijos kanalų strategijoje – siekyje kuo daugiau televizijos turinio padaryti prieinamu internete, tiek interneto kanaluose – siekiant vartotojams pateikti daugiau kokybiško video turinio*“ (J. Žuolytė, 2016). Kaip teigia K. Hallahanas, „*internetu technologijos (internetinės svetainės, tinklalapiai, diskusijų grupės, pokalbių kambariai, internetiniai dienoraščiai) leidžia organizacijoms bendrauti su savo tikslinėmis auditorijomis 24 valandas per parą, septynias dienas per savaitę*“ (T.L. Hansen-

Horn; B.D. Neff, 2008, p. 46). Analizuojant Asociacijos narių apklausos duomenis, pastebėta, kad dauguma tiriamų regioninių (vietinių) televizijų (išskyrus Trakų regioninę televiziją „Aidas“) taip pat naudojami interneto paslaugomis. Facebook'e, YouTube, internetinėse šių televizijų svetainėse talpinami ne tik sukurti laidų įrašai, bet ir gaunamas grįžtamasis ryšys iš žiūrovo. „Like“/„Patinka“, padėkos, atsiliepimai, rekomendacijos rodo, kad yra vienos ar kitos regioninės (vietinės) TV laidos poreikis“. Tačiau internetinių komentarų („Patinka“) nėra tiek daug, kad būtų galima jais remtis visapusiškai vertinant parodytos laidos kokybę. Socialiniai tinklai labiau veikia kaip reklama, o ne kaip regioninės (vietinės) TV laidos vienas iš reitingavimo rodiklių. Reikėtų pažymėti, kad, bendraja prasme, reitingai televizijoms padeda analizuoti žiūrovų elgesį, reaguoti į auditorijos pokyčius, nustatyti asmenų grupes, kurios domisi jų programomis, sudaryti žiūrovų lūkesčius, atitinkančius programų tinklėlius, bei derėtis su reklamos užsakovais ar rėmėjais. Dėl šių priežasčių dalis tiriamų regioninių (vietinių) televizijos atstovų į reitingus žiūri palankiai. Tačiau dabartiniu metu dėl finansavimo trūkumo pačios reitingus atlikti nepajėgios. „*Tam reikalinga turėti 4-5 tūkst. Eurų*“. Tokia situacija pastebėta ir 2013 m. „*Niekas tų mūsų reitingų neužsako, netiria, o nusipirkti juos labai brangu. Mes niekaip negalime įrodyti, kad mus žiūri, mato ir kiek mato. Mes galime pasikliauti tik vieni kitų žodžiais ir patirtimi*“ (D. Radzevičius, 2013, p. 18). Norint reitingus atlikti pageidautina parama savivaldybės ar valstybės lygmeniu. Kita dalis Asociacijų narių regioninių (vietinių) televizijos laidų reitingams nepitaria, nes abejoja reitingavimo duomenų atitikimu tikrovei. Be to, taikant į reitingų (rinkos) diktuojamus kokybės standartus dingsta kūrybinė konkurencija.

Regioninė (vietinė) televizija savo prioritetais panaši į Lietuvos nacionalinį transliuotoją, siekiantį informuoti ir šviesti visuomenę, diegti jai pilietines, kultūrinės nuostatas, tačiau būdama verslo įstaiga, negauna dotacijų iš valstybės biudžeto. Pažymėtina ir tai, kad, lyginant su didžiosiomis komercinėmis televizijomis, kurios nemažą pelno dalį gauna iš komercinės reklamos, regioninė (vietinė) televizija savo kuriamomis laidomis negeneruoja komercinės reklamos ir nepritraukia investuotojo. Pasak kai kurių Asociacijos narių, „*gaunami pinigai už reklamą yra labai maži, t.y. už 30-40 kartų eterio gaunama 100-150 Eur. Tokia suma sunkiai padengia reklamos sukūrimo kaštus*“, „*vien maketavimas užima per daug laiko ir pinigų*“. Dėl išvardintų priežasčių tiriamos regioninės (vietinės) televizijos susiduria su laidų finansavimo trūkumais. „*[...] verslininkai ir patys, aišku, sako, mačiau tą ir tą, ir kitą (laidą – autorių*

pastaba). Bet mes neturime realaus įrodymo. Todėl didesnės įmonės, kurios skaičiuoja reklamos rinkai skiriamus pinigus, prašo įrodymų, kurių mes neturime. Ir iš viso pas mus reklamuojasi tik smulkusis verslas. O smulkusis verslas šiandien irgi išgyvena krizę. Ko jie pirmiausia atsisako? Būtent reklamos” (D. Radzevičius, 2013, p. 18).

Rėmimas ir finansavimas. Regioninis transliuotojas kaip kultūrą generuojantis subjektas turėtų būti iš dalies remiamas savivaldybės. Kai kurių tiriamų regioninių televizijų administracijos atstovų teigimu, tuo metu, kai kūrėsi regioninis transliuotojas buvo priimtas nutarimas, įpareigojantis savivaldybes skirti metines dotacijas regioninėms (vietinėms) televizijoms, siekiant paskatinti vietos kultūros sklaidą ir plėtrą. Tačiau televizijai tapus politinių partijų propagandos rupu buvo priimtas sprendimas nutraukti finansinę paramą regioninei (vietinei) televizijai. Dabartiniu metu, kai kurių savivaldybių administracijos atstovų tvirtinimu, „savivaldybė gali remti tik ne pelno siekiančias organizacijas. Verslas turi savo atskirus finansavimo šaltinius”.

Sukurti etninės kultūros laidas reikalingas finansavimas. Kai nėra regioninės žiniasklaidos rėmimo valstybiniu mastu ir neremia savivaldybė, o verslas nemato perspektyvos tokiose laidose generuoti reklamą, regioninis transliuotojas atsiduria labai keblioje situacijoje. Remiantis surinktos empirinės medžiagos duomenimis, siekiant surasti etninės kultūros laidai finansavimą, galimi tokie būdai:

1) mecenavimas, kai vienas, ar keli verslininkai laisva valia ir savo lėšomis remia laidą ar jų ciklą (pvz., Dzūkijos televizijos laida „Svečiuose pas Marceliutę”). Minėtos galimybės realybėje veikia išimties. Tokius žmones prisitraukti labai sunku, todėl būtų tikslinga regioninių (vietinių) laidų mecenavimą paskatinti valstybiniu mastu;

2) užsakomasis eteris tam tikroms TV laidoms, kurias pagal poreikį užsako ir finansuoja pati savivaldybės administracija. Šiuo atveju pastebėtos kelios tendencijos: Šiaulių ir Alytaus apskrityse savivaldybės aktyviai inicijuoja vietos kultūrai skleisti skirtus TV užsakymus, tuo tarpu Trakų, Jonavos savivaldybėse užsakymai TV laidoms beveik nevyksta. Todėl reikėtų skatinti visas savivaldybes aktyviau įsitraukti į vietos bendruomenių gyvenimą ir skleisti etninę kultūrą vykdant daugiau užsakomųjų TV eterių;

3) užsakomoji mokama politinė reklama, populiarinanti patį politiką ar politinę partiją. Paprastai rinkiminės agitacijos metu net ir su geriausiomis idėjomis be piniginių išteklių jokia

politinė jėga ar atskiras politikas neturi galimybių pateikti politinių nuostatų savo rinkėjams (L. Meškauskaitė; D. Radzevičius, 2008, p. 5). Pasak kai kurių Asociacijos narių, „*tokia reklama ilgą laiką buvo populiari, bet laikui bėgant, politikai pradėjo bijoti kalbėti į tiesioginį eterį ir užsakomųjų politinių reklamų sumažėjo*”.

Šiandien pasitaiko atvejų, kai regioninės (vietinės) televizijos nuo politikų įgeidžių tampa priklausoma žiniasklaidos priemone. „*Jei nori paramos, kai filmuoji, turi paisyti politikų pageidavimų: tam tikrą laiką eterio skirti tik jiems, nurodyti jų pareigas, statusą ir priklausomybę vienai ar kitai partijai, stebėti ir filmuoti tuo kampu, kuriuo jie gražiau atrodo*” ir paisyti kitų specifinių politinės reklamos estetikos reikalavimų. Nežiūrint to, užsakomoji politinė reklama veiksni ir generuoja šiokių tokių pelną regioninėms (vietinėms) televizijoms;

4) tiesiogiai transliuoti Seimo posėdžius ir tokiu būdu gauti užmokestį (apie 1500 Eur.) iš valstybės. Pasak Asociacijos narių, kol kas šios galimybės nei viena regioninė (vietinė) televizija neturi. Tai galėtų padengti siuntimo kaštus laidų transliacijos metu. Verta dėmesio ir Asociacijos narių nuomonė, jog kiekvienoje savivaldybėje taip pat galėtų būti užsakymų fondas, naudojamas vietinės reikšmės informacijai skleisti per vietos televizijas;

5) dalyvavimas skelbiamuose savivaldybės projektiniuose konkursuose, tačiau kai kurių savivaldybių atstovų teigimu, „*juose tokių televizijų atstovai turėtų dalyvauti ne kaip juridinis, bet kaip fizinis asmuo (reporteris, laidų autorius, priklausyti atitinkamam Žurnalistų Sąjungos skyriui ir pan.), bet tai jau priklauso nuo jo paties noro, idėjų ir galimybių*”.

Pagrindinis etninės kultūros ir kitokio pobūdžio TV laidų ciklą finansavimo šaltinis – Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas. Šis Fondas kaip nepriklausoma viešoji įstaiga, įkurta 1997 m. įgyvendinant Visuomenės informavimo įstatymą (Valstybės žinios, 2006, Nr. 82-3254) su siekiu – sudaryti palankias sąlygas kultūros ir šviečiamojo turinio sklaidai žiniasklaidoje. Etninės kultūros sklaidai ypač aktualus vienas iš Fondo rėmimo tikslų – [...] „*skatinti lietuvių tautinio tapatumo, lietuviybės tvirtinimą ir sklaidą; populiarinti Lietuvoje gyvenančių tautų etninės kultūros paveldą, skatinti jų kultūrinę, šviečiamąją veiklą; skatinti vaikų ir jaunimo kultūrinį ir pilietinį ugdymą; [...] pabrėžti regioninės kultūros vaidmenį, sudaryti kultūros prieinamumo ir sklaidos sąlygas ir taip didinti regionų patrauklumą; skatinti užsienyje gyvenančių lietuvių bendruomenės ugdyti tautinį tapatumą; palaikyti tautų dialogą*“.

(SRTRF bendrieji konkurso nuostatai, 2007). Šiuos tikslus atliepia iki 2006 m. Fondo išskirta

kultūros, šviečiamosios veiklos programa, kurios viena iš finansuojamų sričių buvo įvardinta Regioninės ir etninės kultūros, Lietuvos kultūrinio savitumo sklaida. Tačiau nuo 2007 m. dėl medijų raštingumo ir visuomenės informavimo saugumo stiprinimo misijos bei ilgainiui išaugusių projektų įgyvendinimo sąnaudų bei dėl pačių projektų kokybės ir reikšmingumo augimo teminiai pasiskirstymai dingsta ir nukeliauja į bendruosius projekto aprašo prioritetus. 2016 m. Fondo programa aiškiai susiskirsto į nacionalinę ir regioninę ir internetinę žiniasklaidą atskiriant spaudą nuo radijo ir televizijos. Minėti pasikeitimai sąlygoja ir Fondo asignavimų projektams procentinį pasiskirstymą, t.y. regioninių radijo ir televizijos programai skiriama 8 proc. visoms Fondo programoms skirtų lėšų (SRTRF 2016 m. veiklos ataskaita, 2016, p. 3). Dabartiniu metu etninė kultūra neturi aiškiai išskirtos finansuojamos srities, o pagal bendruosius programos prioritetus pasislepia po nacionalinės savimonės, etnokultūrinės tapatybės, istorinės atminties ir pilietiškumo stiprinimo temomis. Tas ypač akivaizdu analizuojant 2018 m. finansuotas etninės kultūros TV laidas, jų turinį. Daugiausia skirta dėmesio istorijai, į kurio kontekstą retais atvejais įpinami etninės kultūros fragmentai, tačiau TV finansuotų laidų, skirtų atskirai etninei kultūrai, beveik nėra.

Atlikus statistinius paskaičiavimus, 2018 m. Fondo valstybės teikiamos dalinės finansinės paramos kultūriniais, visuomenės informavimo saugumo, medijų raštingumo ugdymo ir šviečiamiesiems projektams į regioninių radijo ir televizijos programą (5 programą) buvo pateiktos 62 paraiškos, o iš jų gavo finansavimą 37 paraiškos. 5 programos finansavimui skirta bendra suma sudarė 241.500 Eur. Regioninės televizijos programai skirta bendra suma sudarė 164.500 Eur. Verta pastebėti, kad 2018 m. Fondo paraiškas davė ir gavo finansavimą visi Regioninių televizijų asociacijų nariai. Skirta finansavimui bendra suma sudarė 39.000 Eur., t.y. 24 proc. tiesioginių 5 programos lėšų (SRTRF 2018 m. konkurso 5 programa (Regioninių radijo ir televizijos) rezultatai, 2018).

Į Fondą, pagal reikalavimus, vienai programai galima teikti tik 2 paraiškas nuo vienos įstaigos (SRTRF 2019 m. konkurso bendrųjų sąlygų aprašas, 2018, p. 3). Toks kiekis apriboja regioninių (vietinių) televizijų galimybes sukurti daugiau laidų, skirtų etninei kultūrai. Šiai situacijai keisti nors iš dalies siūlytina regioninėms (vietinėms) televizijoms dalyvauti paraiškų teikime Fondui netiesiogiai, t.y. per nepriklausančią televizijai įstaigą vėliau transliuojant jos

sukurtas laidas per savo televiziją. Pastebėta, kad šios galimybės Asociacijos narės tinkamai neišnaudoja.

Reikėtų pabrėžti, kad gaunamas finansavimas iš Fondo neadekvatus laidos sukūrimo ir transliavimo kaštams. „9 laidų ciklui skiriami 6 000 Eur., tačiau tokios sumos vos užtenka gamybai, o kofinansavimas laidų transliavimui yra pamiršamas“.

Mažas finansavimas turi įtakos laidos kokybei. Mokslinis potencialas, šiuolaikinė filmavimo technika, aukščiausios kvalifikacijos operatorius kainuoja kur kas daugiau nei gaunamas finansavimas. Vadinasi, norint sukurti kokybišką etninės kultūros TV laidą Fondas turėtų skirti didesnę finansavimą regioninėms televizijoms. Šiuo atveju didesnę iniciatyvą turėtų parodyti ir Etninės kultūros globos taryba, t.y. įgyvendinama jau paskelbtas Etninės kultūros plėtros strategijos 2018-2020 m. programos uždaviniuose tikslui pasiekti nurodyti, jog būtina „ne tik tirti etninės kultūros sklaidą masinėse informavimo priemonėse“ (Etninės kultūros globos taryba 2018, p. 2), bet ir reguliariai rengti ir transliuoti etninės kultūros pažintines bei šviečiamąsias laidas per Lietuvos regionines (vietines), televizijas; savo ruožtu skatinti vietos savivaldybes aktyviau įsitraukti į etninės kultūros sklaidos organizavimą per vietinę televiziją bei ieškoti būdų ar sprendimų, kaip padidinti tokių TV laidų finansavimą, nes dabartinis etninės kultūros regioninės TV finansavimas yra neadekvatus jo sukuriama pridėtinei vertei.

2. REGIONINIŲ (VIETINIŲ) TELEVIZIJŲ PROGRAMŲ TINKLELIO IR ETNOLAIDŲ TURINIO ANALIZĖ

2.1. Regioninių televizijų asociacijos narių TV programų tinklelio etninės kultūros sklaidos aspektai

Dauguma Asociacijos narių dėl finansavimo trūkumo ir žmogiškųjų išteklių stygiaus nėra pajėgūs užpildyti viso televizijos programos tinklelio. Didžiąją jų (išskyrus Šiaulių televiziją) tinklelio dalį užpildo didžiųjų komercinių televizijų programų retransliavimas. Likusioji regioninių (vietinių) TV programos tinklelio dalis skirta lokalaus regiono auditorijai. Išskirtinos dvi regioninių (vietinių) televizijų transliavimo kryptys: 1) regioninė, orientuota į vietos bendruomenės gyvenimą ir veiklą; 2) globali, kuri retransliuoja Lietuvos ir pasaulio įvykius.

Nurodytos kryptys rodo, kad Asociacijų narių televizijų programų tinkleliai yra tik iš dalies orientuoti į apskrities miesto gyventojus, o daugiau negu pusė laidų yra globalaus turinio.

Šio tyrimo metu siekta išsiaiškinti, kiek TV programos tinklelyje Asociacijos nariai skiria eterio etninės kultūros sklaidai lokaliai informacijos kontekste. Bus pateikiama Asociacijos narių 2018 m. spalio mėn. programų tinklelio analizė.

Marijampolės televizija. Šios televizijos programos tinklelio duomenys rodo, kad nuo 18 val. 30 min. iki 19 val. darbo dienomis 30 min. skiriama „Žinių“ laidai, kuri tą pačią dieną kartojama 20 val. ir 23 val. Paprastai laikas nuo 20 val. 30 min. iki 21 val. skirtas savo sukurtoms kultūrinio pobūdžio laidoms. Tuo pačiu paros metu vieną kartą per savaitę, t.y. trečiadienį rodoma ir etnokultūrinio, istorinio pobūdžio laida iš 10 laidų ciklo „Gyvoji Sūduvos istorija“. Ši laida kartojama 1 kartą per savaitę, t.y. sekmadieniais nuo 13 val. 30 min. Prie tokio pobūdžio laidų priskirtina ir laida „Susitikime čia“, kuri rodoma kiekvieną antradienį 20 val. 30 min. ir kartojama penktadieniais tuo pačiu laiku. Tam, kad užpildytų programos tinklelį Marijampolės televizija darbo dienomis 11 val. 35 min. ir 18 val. dažnai transliuoja kitų Asociacijos narių (pvz., Trakų regioninė televizija „Aidas“) ar nepriklausančių televizijoms įstaigų (pvz., TV Europa) sukurtas etninės kultūros ar istorinio pobūdžio laidas.

Dzūkijos televizija. Išanalizavus Dzūkijos televizijos savaitės programos tinklelį, pastebėta, kad darbo dienomis savo laidoms dažniausia jie skiria laiką nuo 18 iki 20 val. 30 min. Pažymėtina, kad, kai laida rodoma pirmą kartą, ji rodoma patogesniu laiku, t.y. 19 val. 25 min. Savaitgaliais transliuojamos tik vietinės žinios, visas kitas laikas skirtas retransliavimui.

Paprastai darbo dienomis (išskyrus ketvirtadienį, kuris skirtas daugiau verslui, politikai) nuo 18 iki 19 val. eterio laikas skirtas vietos TV autorinėms laidoms, iš kurių trečdalį sudaro su etnine kultūra, istorija susijusios laidos. Iš jų labiausiai paminėtinos „Dzūkijos kultūros tradicijų aidai“ ir „Svečiuose pas Marcellutę“. Nauja laida „Dzūkijos kultūros tradicijų aidai“ rodoma vidutiniškai kas 1,5 savaitės (į mėnesį 3 laidos), o laida „Svečiuose pas Marcellutę“ – vieną kartą per savaitę. Laida „Dzūkijos kultūros tradicijų aidai“ per savaitę kartojama 3-4 kartus, o laida „Svečiuose pas Marcellutę“ – 1-2 kartus.

Trakų regioninė televizija „Aidas“. Šios televizijos TV programa neskelbiama jokiomis informacinėmis priemonėmis. Remiantis interviu metu gautais duomenimis, TV „Aidas“

vietines programas transliuoja antradieniais ir penktadieniais nuo 18 iki 21 val. Kitu paros metu retransliuoja muzikines programas ir kitų Lietuvos regionų laidas.

Etninės kultūros atžvilgiu reikšmingas 7 laidų ciklas „Žemės ir laiko prakalbinimas“. Nauja šio ciklo laida rodoma kas 2 mėnesiai ir vėliau gana dažnai kartojama.

Jonavos televizija „TV7“. Šiuo metu ši televizija veiklos nevykdo. Kai transliavo, laidos buvo bendro pobūdžio, transliuojamos rytiniu, popietiniu ir vakariniu laiku. Pastarasis transliavimo laikas buvo skiriamas ir premjerai. Paprastai TV laidos buvo kartojamos 3-4 kartus per savaitę.

Etninės kultūros atžvilgiu, transliuojamos laidos buvo skirtos didžiosioms tradicinėms šventėms, piliakalniams, muziejams, liaudies muzikantams ir kt. Kuriant laidas buvo bendradarbiaujama su Jonavos krašto muziejumi.

Šiaulių televizija. Šiaulių TV, skirtingai nei anksčiau aptartos Asociacijos narės, visą transliuojamą tinklą užpildo autorine programa. Per dieną vidutiniškai parodoma apie dvidešimt laidų. Dalis jų (skiriant geriausią eterio laiką) parengtos Šiaulių TV žurnalistų, kitos – kitų regioninių televizijų arba savarankiškų kūrėjų. Kaip teigia Šiaulių TV direktorė Daiva Pikturnienė *„2013 m. retransliavimo atsisakėme, nes, kai televizijos skaitmenizavosi nebeliko prasmės (Lietuvos gyventojai gali matyti daugiau televizijos programų) dubliuoti retransliuojant tuos pačius kanalus. Todėl nusprendėme atrasti savo nišą – rodyti žmonėms kitokią programą nei kiti kanalai. Tai yra sudėtingas uždavinys: kasdien turime užpildyti po 20 val. eterio ir tai padaryti taip, kad vieni žiūrovai galėtų tą pačią laidą pamatyti darbo dienos vakare, kiti – sekmadienio ryte“.*

Šiaulių televizijos žurnalistų sukurtoms autorinėms laidoms skiriamas eterio laikas: darbo dienomis nuo 18 iki 21 val., kartojant ryte nuo 8 val. 30 min. iki 12 val. bei savaitgalį ryte nuo 9 val. 30 min. iki 11 val. ir vakare nuo 19 iki 21 val. Laidų trukmė įvairi: nuo 10 minučių iki kelių valandų.

Daugiausiai etninės kultūros raiškos elementų randame laidose, skirtose pristatyti Šiaulių apskrityje esančių miestų ir miestelių bendruomenių veiklas: „Ventos vingiais“, „Radviliškis šiandien ir rytoj“, „Sodžius“, „Susitikime prie Kruojos“, „Labas iš Kelmės“.

„Ventos vingiais“ – 30 min. laida, skirta Akmenės kraštui. Nauja laida rodoma kartą per mėnesį trečiosios savaitės penktadienį; „Radviliškis šiandien ir rytoj“ – 15-60 min. laida skirta

Radviliškio kraštui. Nauja laida pristatoma paskutinį mėnesio trečiadienį; „Sodžius“ – 15-30 min. laida, skirta Šiaulių rajonui. Nauja laida rodoma kiekvieną antradienį; „Susitikime prie Kruojos“ – 30 min. laida, skirta Pakruojo kraštui. Nauja laida rodoma vieną kartą per mėn.; „Labas iš Kelmės“ – 30 min. laida, skirta Kelmės kraštui. Nauja laida rodoma vieną kartą per mėn.

Nemažai dėmesio etninei kultūrai Šiaulių televizija skiria rodydama Trakų regioninės televizijos „Aidas“, Marijampolės apskrities televizijos ir kitų regioninių (vietos) televizijų laidas bei nepriklausomų agentūrų sukurtus laidų ciklus.

Apibendrinant būtina pažymėti, kad Asociacijų narės turi menkas galimybes užpildyti eterį savo laidomis ir tai atsiliepia regionui skirtos etninės kultūros sklaidos stoka. Natūralu, kad turėdamos mažą eterio laiką, per kurį turi pateikti svarbius dienos įvykius, savivaldybės sprendimus ir kitas aktualijas, vargu, ar regioninės (vietinės) TV rinksis etninės kultūros sklaidą ir skirs jai prioritetą.

2.2. Regioninių televizijų asociacijos narių TV etnolaidų turinio analizė

Atliekant turinio analizę pirmiausiai reiktų išsiaiškinti etninės kultūros sampratą Asociacijos narių administracijos požiūriu. Nuo to, kaip ji suvokia etninę kultūrą, priklauso transliuojamų laidų turinys. Petro Kalniaus pastebėjimu, per dvidešimt Nepriklausomybės metų (ne išimtis ir paskutinis dešimtmetis – autorių pastaba) etninės kultūros terminas pamažu prarado aukštąjį statusą ir priartėjo prie sąvokos kaimiškoji „liaudies kultūra“ (P. Kalnius, 2008, p. 45-47). Dėl šios priežasties ši sąvoka praranda aiškumą bei funkcionalumą. „*Etninės ir liaudies kultūros kokteilis iškreipė pagrindinę idėją – matyti etninę kultūrą kaip tautos kultūros pagrindą, kaip istorinį ir etninį pamatą, ant kurio ji susiformavo ir kurio pagrindu iki šiol laikosi. [...] Ji pradėta laikyti marginaline „atsisveikinimo kultūra“, – visų pirma tai kaimo realijos, kurių ilgisi „prarastojo laiko“ gaidintojai*“ (D. Vaitkevičienė, 2012, p. 60).

Šių dienų visuomenės kontekste kintanti etninės kultūros raiška skatina permąstyti jos apibrėžtį. Viena vertus, tai senasis kultūros paveldas-palikimas, kurį reikia konservuoti ir saugoti, kita vertus, palikimo perdavimas ir perėmimas – gyvoji atmintis, egzistuojanti esamuoju laiku ir nuolat kintanti. Tai ką turime išsaugoti, neišvengiamai (vienaip ar kitaip) bus pakeista ir perdirbta. Rasos Čepaitienės pastebėjimu, paveldą reikėtų per interpretaciją suprasti,

per supratimą įvertinti, per įvertinimą saugoti nuolat ieškant balanso tarp apsauginės ir vartotojiškos sampratų (R. Čepaitienė, 2005, p. 284).

Iš ribų išėjusi etninės kultūros samprata, pasimetusi tarp statikos ir dinamikos, ypatingai laisvai interpretuojama skleidžiant ją regionuose. Kartais atrodo, kad viskas, kas yra „regionalu“ ir yra etninė kultūra. Pasak Irenos Seliukaitės, „regiono kultūros identitetas yra ne tik mūsų tradicinė kultūra ir mėgėjų menas, tai visos kultūros sritys, regiono miestų kultūra, asmenybės, gyvenusios ir kūrusios regione, tai ir dvarų kultūra, paveldo objektai. O savo regiono kultūros išryškinimas turėtų būti kiekvieno kultūros žmogaus siekis“ (V. Butkuvienė, 2017). Dėl šios priežasties klasikinės etninės kultūros (etnografija, tautosaka, tautodailė, liaudies muzika ir choreografija bei kt.) apraiškos regioninių (vietinių) televizijų transliacijose sunkiai randamos. Klasikinės etninės kultūros niveliacija akivaizdi ir SRTRF bendruose programos prioritetuose, kurie etninės kultūros elementus paslepia po abstrakčia, į tautiškumą orientuota finansuojamos laidos idėja. Ši situacija užkoduoja finansuojamų daugumos regioninių (vietinių) televizijų laidų turinį.

Marijampolės televizija. Marijampolės, kaip ir kitų tiriamų televizijų, žiniose yra pateikiamos regiono naujienos, tarp kurių sušmėžuoja ir etninė kultūra. Iš kultūrai, religijai skirtų ir kitokio pobūdžio laidų etninės kultūros atžvilgiu reikšmingi šie laidų ciklai: 2018 m. atsiradęs ciklas „Susitikime čia“ bei devintus metus transliuojama „Gyvoji Sūduvos istorija“.

Naujo (2018 m.) Marijampolės televizijos laidų ciklo „**Susitikime čia**“ temos ir turinys tamptariai siejasi su projektu „Marijampolė – Lietuvos kultūros sostinė 2018“ (Marijampolės TV, 2018a). Šio ciklo laidose pabrėžiamas regioninės kultūros vaidmuo, pristatomi žmonės, įvykiai, projektai, paliekantys pėdsakus Marijampolės kultūriniam gyvenime. Laidose atspindimos Kultūros sostinės programos, vienijančios muziką, meną ir literatūrą, nušviečiami istorijos vingiai, besikeičiančios erdvės ir žmonės (Marijampolės TV, 2018). Pirmosios dvi laidos labiausiai siejasi su etnine kultūra.

Pirmoji šio ciklo laida, skirta Marijampolės kultūros centrui, jo susikūrimui, veiklai, išplėtotai visos respublikos mastu. Šiame viso regiono kultūros centre tarp įvairios veiklos paminėti 17 meno kolektyvų. Iš jų išskirtas naujausias vaikų ir jaunimo folkloro ansamblis „Žolynukai“, vyresniųjų tautinių šokių kolektyvas „Jotvingis“, gyvuojantis jau 15 metų, savo pasirodymais papuošiantis miesto „Kartų kaita“ (rodomas festivalio akimirkos), „Jotvingio

festivalis“ ir respublikos šventes. Kalbinami šių ansamblių vadovai, rodomos edukacinių renginių akimirkos, kuriose užfiksuotas Suvalkijos regiono folkloras, tautosaka, liaudies muzikos instrumentai, tautiniai drabužiai.

II-oji laida – pasivaikščiojimas po Marijampolę pradedant miesto vartais – Geležinkelio stotimi, kuri mena skaudžius tremties į Sibirą ir grįžimo iš jo prisiminimus. St. Sajausko komentarais pristatomas originalus, autentiškumą iki šių dienų išlaikęs Geležinkelio stoties pastato architektūrinis stilius. Remiantis marijampolietės Onutės Sakalauskienės gyvais prisiminimais ir kamera užfiksuotų dabartinių Marijampolės vaizdų sinteze pristatoma Marijampolės miesto parduotuvės „Dobilas“, mokytojų seminarijos ir kt. miesto pastatų ir gatvių, parkų kūrimasis tarpukariu. Pedagogo Vytauto Viliūno atsiminimai liudija Marijampolės pedagoginės mokyklos nuo 1964 m. iki pat Atgimimo, kaip pagrindinės mokytojų kalvės respublikoje prestižą, ten dirbusių neeilinių pedagogų, legendinių asmenybių (pvz., K. Gurevičius – muzikas, pirmosios lietuvių dainų šventės Kaune dirigentas) studentams skiepytas vertybes, meilę kultūrai. Laidoje prisimenama ir pirmoji pradžios mokykla, esanti viduryje miesto; taip pat dėmesys skiriamas Vytauto gatvei, miesto sodui kaip vienam pagrindinių traukos centrų ir kt. pastatams, menantiems Marijampolės miesto kūrimosi istorijos vingius.

III-oji – VI-oji laidos skirtos šiuolaikiniams miesto kultūros reiškiniams (emigrantams, miesto centrinių gatvių rekonstrukcijos darbams, klasikinės ir džiazo muzikos vasaros festivaliui) ir neturi glaudžių sąsajų su etnine kultūra.

Visų laidų trukmė – 30 min. Laidų redaktorė G. Sabaliauskienė, operatorius V. Čekaitis.

„Gyvoji Sūduvos istorija“ – devintus metus kuriamų laidų ciklas gvildena krašto kultūrinius, istorinius ir švietėjiškus procesus. Laidų ciklas supažindina su Sūduvos krašto istorija, išlikusiu paveldu, žymių asmenybių veikla. Valstybės šimtmečio proga pristatoma Lietuvos atgimimo šauklio Vinco Kudirkos veikla. Laidose gvildinama unikali ir pasaulyje atitikmenų neturinti knygnešių veikla Sūduvos krašte. Laidose pristatoma Sintautų, Kudirkos Naumiesčio ir Rudaminos istorija ir kt. „Gyvoji Sūduvos istorija“ – „laidų ciklas tiems, kurie brangina savo krašto praeitį ir nori plačiau sužinoti apie ją“ (Marijampolės TV, 2018b). Visų laidų trukmė – 30 min. Laidų ciklo redaktorė Vida Vaškevičienė, operatorius Rimvydas Alenskas, 2018.

I-oji laida – „Marijampolės istorija. Pradžia“. 300 metų skaičiuojantis miestas, bet dar turintis daug neatskleistų paslapčių. Istoriko Rimvydo Urbonavičiaus, muziejininko Tomo Kukausko, kraštotyrininkų Vidos Mickuvienės, Arūno Kapsevičiaus teigimu, 1644 m. grafų G. ir K. Butlerių valdymo istorija, padariusi įtaką Prienų ir Marijampolės miestų augimui, Pašešupio vaikystė, Kvietišchio dvaras, Sukilėlių Ažuolas, Marijonų bažnyčia, vienuolynas, jų verslas – bravorai – tai tik keletas istorijų apie Marijampolės pradžią.

II-oji laida – „Marijampolės knygnešiai – tautos dvasios gaivintojai“. Pasitelkus kraštotyrininko Justino Sajausko ir bibliotekininkės Loretos Skinkienės komentarus laidoje dėmesys sutelktas į 1864 m. prasidėjusius lietuviškos spaudos draudimo metus lotyniškomis raidėmis. Marijampolė buvo stambus lietuviškų knygų platinimo centras. Išskirtinis dėmesys skiriamas Marijampolės krašto ryškiausiems knygnešiams: Vincui Šlekiui, Antanui Švedui, Jurgiui Venciui, Petruui Draugeliui ir kt. Paminėtos ir knygnešės moterys – tai Marija Matulaitytė. Matulaičiai ir Švedai palaidoti Marijampolės senosiose kapinėse, kuriose ir rodomas laidos reportažas. Knygas platino ir trečiasis Lietuvos prezidentas – Kazys Grinius. Muziejininkas Tomas Kukauskas pristato jo knygnešystės veiklą iš K. Griniaus memorialinio muziejaus archyvų.

III-osios laidos pagrindas – „Marijampolės policijos istorija“. Krašto gynėjai – pirmasis milicijos būrys surinktas Rudaminos miestelyje (tuomet Lazdijų r.). Atsargos vyr. komisaras ir kolekcionierius Skirmantas Andriušis pasakoja, jog 1919 m. Marijampolės apskr. veikė trys policijos nuovados. Tais pačiais metais Marijampolės mieste suorganizuoti pirmieji pareigūnų mokymo kursai. Policija augo, plėtėsi, stiprėjo: kūrėsi policininkų mokyklos, išleistas kriminalinės policijos laikraštis, keitėsi pareigūnų apranga, atsirado raitoji policija, prasidėjo pareigūnų stažuotės užsienyje ir kt. Anų laikų policijos pareigūnų istoriją mena Skirmanto Andriušio surinkta didžiulė nuotraukų kolekcija, nugulusi jo asmeniniuose albumuose.

IV-oji laida – „Vilkaviškio krašto knygnešiai“. Istoriko A. Žilinsko komentarais pristatoma Spaudos draudimo epocha, kurioje svarbų vaidmenį suvaidino Vilkaviškio r. knygnešiai: J. Bagdonas, J. Kačergius, J. Rimša, P. Mykolainis, P. Kriaučiūnas ir daugelis kitų. Minimas Vištytis, Kybartai, Kudirkos Naumiestis – punktai, per kuriuos buvo gabenama lietuviška spauda. Šalia tuometės Prūsijos sienos vykusį lietuviškos spaudos platinimą mena ir kamera užfiksuotos Antupių kaimo kapinaitės, priglautosios išėjusius anapilin Simaną ir

Juozapą Skinkius. Šie buvo ne tik lietuviškos spaudos platintojai, bet ir lietuvių tautosakos (pasakų, priežodžių, patarlių) rinkėjai. Pastaroji veikla itin reikšminga etninės kultūros išlikimo atžvilgiu. Neabejotinai svarbus Lietuvos istorijai ir etninei kultūrai Petro Rimšos indėlis, t.y. jo sukurta skulptūra „Vargo mokykla“. Laidoje rodoma išlikusi etnografinė sodyba Naudžių k. (Vilkaviškio r.), kurioje ir gimė ši skulptūra bei vėliau prasidėjo jo brolio Juozo Rimšos knygnešystės veikla.

V-oji laida – „Rudamina – viena seniausiai apgyvendintų vietovių Sūduvoje“. Šioje laidoje daugiausiai dėmesio skiriama įvairiems istoriniams faktams. Pasakojama apie Rudaminos piliakalnį, kurio papėdėje dar I tūkstantmetyje buvo įsikūrę mūsų protėviai – jotvingiai. 1283 m. šis piliakalnis minimas paskutinį kartą. XVI a. įkurtas Rudaminos kaimelis, kuris susijęs su dvaro atsiradimu ir formavosi aplink jį. Įdomių faktų apie dvarą, šalia jo pastatytą barokinę parapijinę bažnyčią pateikia dabartinis dvaro savininkas dr. Ramūnas Valiokas ir istorikas B. Mašalaitis. Dvaro mūrai išlikę iki šių dienų. Rudaminos apylinkės išsiskiria Kalniškės mišku, pokario metais pagarsėjusiu Kalniškės mūšiu, kuris liudija didelius partizanų padalinius, atkakliai gynusius Lietuvą.

VI-oji laida – „Vincas Kudirka – Lietuvos atgimimo šauklys“. Visa laida yra skirta 1858 m. Paežeriuose (Vilkaviškio r.) gimusiai Lietuvos asmenybei – Vincui Kudirkai, jo biografijai ir nuveiktiems darbams, žadinusiems lietuviybę, kėlusiems Lietuvos kultūrinį lygį. Etnografiniu požiūriu reikšminga istoriko, muziejininko Antano Žilinsko vaizdžiai pristatoma 1865 m. statyta, Vinco Kudirkos vaikystės ir jaunystės laikus menanti ir iki šių dienų išlikusi, tradicinę liaudies architektūrą išlaikiusi klėtelė bei muziejininkės Danguolės Dabrišienės pristatoma Vinco Kudirkos muziejuje (esantis Kudirkos Naumiestyje) pačiam Kudirkai skirta ekspozicija, su jo kūrybos darbais ir daiktais.

VII-oji laida – „Kudirkos Naumiesčio istorija“. Istorikė Irena Zinkevičienė pristato miestelio ištakas. 1643 m. miestui suteiktos Magdeburgo teisės. Įdomių faktų apie miestelio kūrimąsi, skaidymąsi į sklypus, medinio miestelio pastatų keitimą mūriniais ir kt. įvykius pateikia ir istorikas Benjaminas Mašalaitis. Kudirkos Naumiesčio parapijos klebonas Donatas Jasulaitis pristato apie XVII a. II-osios pusėje ir iki šių dienų savo ilgą istoriją menančią bažnyčią. Minimi ir kiti to krašto svarbūs įvykiai – paskutinė Vinco Kudirkos gyvenimo stotelė, tiltas sujungiantis Lietuvą ir Vokietiją, vėliau susikūrusios įmonės: linų gamybos, metalo

apdirbimo, meno dirbinių gamyklos; motorinė elektrinė ir kt. Etniniu požiūriu reikšmingas bibliotekininkės Marytės Rastupkevičiūtės pasakojimas apie savamokslio Prano Severevičiaus 20-ies betoninių skulptūrų ansamblį, kuriais skulptorius įamžinęs Lietuvos žymes asmenybes bei mylimiausius gyvūnus – žirgus. Tai primityviojo liaudies meno pavyzdys Lietuvoje.

VIII-oji laida „Veiverių mokytojų seminarija – lietuvių kultūros ir knygnešystės centras“. Istorikė Laima Mikušauskienė pasakoja Veiverių centre buvusiuose Arklių pašto rūmuose XIX a. pab. – XX a. pr. įkurtą Veiverių mokytojų seminariją – vienintelę pradinių klasių mokytojų ruošimo įstaigą carinėje Lietuvoje, veikusią iki I pasaulinio karo. Seminarija parengė daugiau nei 1000 Lietuvos šviesuolių. Kai kurie iš jų slapta kūrė tautinį židinį – knygnešystės centrą, padėjusį priešintis rusifikacijai. Taip pat laidoje pasakojama apie Veiverių miestelio vardo atsiradimą, Veiverių bažnyčios restauravimo istoriją, sakralią vietą – Skausmo kalnelį, skirtą 75 žuvusiems partizanams atminti II Pasaulinio karo metu ir kt. Pateikiamas D. Filerytės-Raslavičienės – šio kalnelio įkūrėjos ir saugotojos interviu. Etnografiniu požiūriu įdomu tai, kad šito interviu metu ji vilki tautinius krašto drabužius. Etninės kultūros atžvilgiu laidoje vertingas ir kunigo K. Skučo įkurtas rimorystės muziejus ir pristatytas rimorystės amatas.

Apibendrinant aptartus laidų ciklus, pažymėtina, kad „Susitikime čia“ lyginant su „Gyvoji Sūduvos istorija“ yra ekspresyvesnis, dinamiškesnis, daugiau į veiksmą, negu į statišką pasakotoją, orientuotas laidų ciklas. Čia nemažai naudojama archyvinės dokumentikos, gyvo pasakojimo – prisiminimų.

„Gyvoji Sūduvos istorija“, jau pats laidų ciklo pavadinimas suponuoja, kad laidų turinio pagrindas – istorija ir kultūros paveldas, po kuriais pasislepia fragmentiški etninės kultūros elementai (amatai, gyvų pateikėjų prisiminimai, kraštovaizdis, archeologiniai objektai, liaudies architektūra ir kt.). Nežiūrint to, pristatomas etninės kultūros laukas gana platus. Laidų ciklo stiprioji pusė – daug informatyvaus teksto, pateikiančio ne vieną temą. Daug istorikų, kraštotyrininkų, muziejininkų komentarų. Tačiau nepakankamai pateikiama archyvinės audiovizualinės medžiagos, kurios panaudojimas sustiprintų pasakojimo ir vaizdo įtaigumą ypač filmuojant iki šių dienų išlikusius ar vietoj jų naujai atsiradusius pastatus bei kitus objektus. Be to, archyvinę kartografinę medžiagą (nuotraukas) būtų geriau nuskanuoti ir tada postprodukcijos metu sumontuoti – vaizdas būtų kur kas švaresnis.

Pati silpniausiaji laidų ciklo pusė – neišnaudotos naujos filmavimo techninės galimybės. Nuobodūs, nenatūralūs per ilgai užsitęsę statiški vaizdai, daug nejudrių „kalbančių galvų“, kurias galėtų pakeisti „pasivaikščiojimas su jomis“ filmuojant, o ne filmuoti vienoje vietoje pastačius ir pan. Tokiu būdu atsirastų daugiau dinamikos ir naujų detalių vaizde. Trūksta ekrano užsklandų. Beveik nenaudojamas dronas, kuris pridėtų laidoms meniškumo ir kt.

Kita vertus, pagal tokį biudžetą, kuris yra skiriamas Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo, abu aptarti laidų ciklai yra pakankamai intelektualūs ir profesionalūs.

Dzūkijos televizija. Peržiūrėjus Dzūkijos televizijos programos tinklėlį užfiksuota, kad laidų, skirtų etninės kultūros sklaidai yra nedaug. Tam tikrų etnoriškos elementų galėtume rasti žiniose, laidose „Kultūros langas“ ar „Svečiuose pas Marcellutę“. Daugiau dėmesio etninei kultūrai skiriama laidų cikle „Dzūkijos kultūros tradicijų aidai“.

„Žinių“ rubrikoje „Kultūra“ (4-5 min.) – rodoma kas vyksta čia ir dabar (parodos, muziejai, mokyklas ir kt.). Tam, kad pritraukti žiūrovą laidose ieškoma ryškesnių herojų, įdomesnių įvykių (pvz., Pivašiūnų amatų centras senoviškai kepa bandas). Tačiau etninė kultūra į transliuojamą žinių lauką patenka gana retai (Dzūkijos TV, 2018a). Analogiška situacija pastebima ir kitose Asociacijos narių TV programose.

Laida „Kultūros langas“ – tai savaitinė 12 min. trukmės kultūros įvykių apžvalga, kurioje kartais pasitaiko ir etninės kultūros apraiškų (3-4 min.): 2018 m. balandžio 30 d. laidoje pristatant „Bibliotekų savaitę“, moksleiviai skaitė Simono Daukanto surinktas „Žemaičių pasakas“ ir jas vaidino (2018 metai skirti Simonui Daukantui); balandžio 23 d. buvo pristatyta Alytaus Panemunės m-kloje vykusio darželio-lopšelio „Obelėlė“ auklėtojos Daivos Lėguvienės darbų paroda „Šiaudas pasakoja“ (daug tautosakos elementų); liepos 2 d. rodyta Alytaus kraštotyros muziejus žvakių liejimo edukacija ir kt. (Dzūkijos TV, 2018b).

Laidų ciklas „Svečiuose pas Marcellutę“ (trukmė 20-25 min.) – tai platforma pasirodyti įvairiems meno kolektyvams, ansambliams, žymiesiems šio krašto žmonėms (dauguma iš jų nieko bendro neturintys su etnine kultūra) (Dzūkijos TV, 2018c). Pagirtina, kad šioje laidoje skiriamas dėmesys dzūkiškai tarmei: laidos vedėja ir kai kurie pokalbyje dalyvaujantys krašto žmonės kalba tarmiškai. Krašto išskirtinumą iš dalies atspindi laidos vedėjos garderobas, visgi, dėl kai kurių detalių (ypatingai galvos puošybos elementų) siūlytume pasikonsultuoti su tautinio

kostiumo specialistais. Norėtuši, kad laidos kūrėjai atkreiptų dėmesį ir į laidos interjerą (rožines užuolaidas), kuris kontrastuoja su vedėjos išvaizda.

Laidą „Svečiuose pas Marcellutę“ remia vietos verslininkas. Laidos kūrėjai: Daiva Andriuškevičienė, Tadas Ivaška, Kęstutis Ražanauskas, Marius Šagunavičius, 2018.

Laidų ciklas „Dzūkijos kultūros tradicijų aidai“ (trukmė – 30 min.) – tai svarbiausias Alytaus krašto istorijai ir etninei kultūrai skirtas tęstinis projektas. Ketvirtus metus transliuojamas laidų ciklas (ankstesnis pavadinimas „Alytaus istoriniai slenksčiai“) per istorijos pažinimą pristato Alytaus miesto ir rajono kultūrą, kraštovaizdį, tradicijas, paveldą (Dzūkijos TV, 2018d).

2018 m. transliuotų šio laidų ciklo turinys:

Pirmoji 2018 m. ciklo „Dzūkijos kultūros tradicijų aidai“ laida skirta Antano Jonyno memorialiniame muziejuje organizuojamai edukacijai „Raštininko baltos rankos“. Laidoje pristatoma rašto istorija: rodoma kaip buvo rašomas dantiraštis, pasakojama kaip buvo pasirašytas Vasario 16-osios aktas, kokia plunksna buvo rašomi Gedimino laišakai ir kt. Pasakojimas baigiamas kompiuterio atsiradimo istorija ir tolimesnėmis rašto perspektyvomis. Nors laida filmuojama vienoje vietoje, ji nėra statiška, rodomos edukacijos užduotys, priemonės, ypač gyvumo laidai priduoda charizmatiškos muziejaus informacijos ir edukacijos skyriaus vedėjos Irmos Žvinakienės pasakojimas.

II-oji laida skirta 1916 m. Nepriklausomybės akto signatarui Vladiui Mironui. Pasakojimas transliuojamas iš Daugų Vlado Mirono gimnazijos muziejaus. Pristatoma V. Mirono biografija, analizuojama jo veikla. Daugų V. Mirono gimnazijos istorijos mokytoja Virginija Svinkūnienė dalinasi prisiminimais apie Bukaučiškių dvarvietę, išskirtinį dėmesį skiriant koplyčiai, mauzolieviui, įtrauktam į nekilnojamų kultūros vertybių registro sąrašą.

III-oji laidos pirmoji dalis – tai Alytuje Jurgio Kunčino viešojoje bibliotekoje vykusios ekspozicijos „Mūsų laisvės Aušra. Dokumentika“ pristatymas. Rodomos XX a. pirmosios pusės dokumentinės fotografijos, senieji leidiniai, savo pastebėjimais dalinasi parodos organizatoriai. Transliuojamas Vilniaus mokytojų namų folkloro ansamblio „Vilniaus dzūkuliai“ pasirodymas.

Antrojoje dalyje rodomos Vasario 16-osios šventės akimirkos: mitingas, eitynės. Pateikiama Alytaus aikštėje prieš 100 metų vykusios šventės imitacija (senosios rogės, rūbai,

politikų priešrinkiminės kalbos ant statinės ir kt.), laidos pabaigoje pateikiami keli XX a. pirmosios pusės istoriniai faktai.

IV-oji laida yra apie istorikę Birutę Malaškevičiūtę ir jos knygą vaikams „Kaip Alytėlis Alytų pažino“. Pasakojama knygos kūrimo istorija, analizuojama Alytaus istorijos reikšmė vaikams, pamąstoma kaip patraukliau jiems ją pateikti. Interviu su knygos autore vyksta šalia Alytaus piliakalnio.

V-oji laida skirta Alytaus Kraštotyros muziejaus parodai „Jų kraujas rožėm pražydėjo“, kurioje pristatoma Lietuvos kariuomenės istorija, susijusi su Alytaus kraštu. Parodos organizatorius – istorikas Vilmantas Dunderis pasakoja apie parodos idėją, tikslus, tematiką. Minimas pirmasis Lietuvos karininkas Antanas Juozapavičius, kalbama apie karininko veiklos įprasminimą Alytaus erdvėse. Pabrėžiamos kovos už Lietuvos laisvę, analizuojama jų reikšmė vietos bendruomenei, pristatoma kariuomenės kareivių buitis, pramogos.

VI-oje laidoje pasakojama Sąjūdžio istorija. Prisiminimais dalinasi signataras V. Kolesnikovas ir jo žmona, buvusi sąjūdžio koordinatore Alytaus regionui, Nijolė Kolesnikovienė.

VII-oji laida skirta šių dienų krašto apsaugos savanorių pajėgų rinktinei „Dainavos apygardos“ vardo suteikimui pažymėti. Pasakojama rinktinės istorija, pristatomi rinktinės tikslai, struktūra, paminimi žymesni įvykiai. Ypatingas dėmesys skiriamas muziejinei ekspozicijai „Mūsų tautos istorinė atmintis“, įamžinanti mūsų šalies šlovingiausius ir skaudžiausius momentus.

VIII-oji laida skirta etninės kultūros raiškos interpretavimui šių dienų kontekste. Jos metu pristatomos jau kelinti metai iš eilės Alovės miestelio bendruomenėje švenčiamos Jurginės. Laidos pradžioje aiškinama tradicinės šventės prasmė, aptariami pagrindiniai šventės momentai. Vėliau, vaizdas perkeliamas į Alytaus rajono Alovės miestelį. Rodomos šv. Mišios. Po jų pristatomi bendruomenės Jurginių papročiai, dainuojamos liaudies dainos. Šventės dalyviai dėvi Dzūkijos regionui būdingus tautinius rūbus. Pati šventė – tai tam tikras spektaklis, kurio metu aktoriai (savanoriai folkloristai) susirinkusiems žiūrovams pristato, „imituoja“ tradicinių Jurginių epizodus senovėje. Laidoje naudojama archyvinė medžiaga, pateikiami organizatorių, bažnyčios atstovų, valdžios atstovų komentarai.

IX-oje laidoje minimi trėmimai, partizaninis išsivadavimas. Su istoriku V. Dunderiu kalbamasi apie Dainavos apygardos štabo vadavietės bunkerio istoriją, partizanų gyvenimą šiame bunkeryje. Pažymimas rekonstruoto partizanų bunkerio palaiminimas.

X-oje laidoje pristatomas Varėnos rajono Karpiškių mini zoo. Tai laida apie krašto keistuolį, nuostabų žmogų Bronių Jurgelevičių ir jo žvėrynėlį.

XI-oji laida skirta smuikavimo tradicijai. Pristatomas liaudiško smuikavimo konkursas „Griežkit skripkos“. Rodomas Lazdijų kultūros centre vykstantis renginys, kalbinami krašto smuikoriai. Transliuojamas vienas kitas muzikinis kūrinys.

XII-XVI-oji laidos skirtos partizaniniam judėjimui Dainavos apygardoje pažymėti: XII-oji laida dedikuota partizano Ramanausko Vanago asmenybei. Pristatomi partizanui skirti paminėjimai Alytuje, Lazdijuose, Lazdijų rajone (Simne, Kalniškėse). Laidoje rodomas veiksmas vyksta įvairiose Alytaus apskr. vietose. Vaizdai dinamiškai keičiasi, pati laida labiau informacinio pobūdžio.

XIII-oje laidoje rodomas Varėnos rajone Kaščiūnų kaime prie partizano R. Vanago vadavietės Juozo Jakavonio sodyboje atstatytas kryžius, kuris etninės kultūros atžvilgiu svarbus kaip kryždirbystės amato pavyzdys (drožėjas – politinis kalinys Jonas Tamuliavičius). Pateikiami J. Jakavonio prisiminimai, partizanų dainos. Etninei kultūrai (kaip žaliava) yra vertingas partizano pasakojimas.

XIV-oji ir XV-oji laida – interviu su buvusiu partizanų ryšininku Jonu Arbačiausku. Pristatomas interviu iš archyvo, rodomi sodybos vaizdai, pateikiama keletas nuotraukų.

XVI-oji laida – tai žygio Alytaus raj. Kalesnykų miške po 9 žinomas partizanų kovos ir žūties vietas pristatymas. Partizanų dainos fone pasakojama istorija, rodomos fotografijos, žygio organizatorius komentuoja žygio idėją, partizaninę veiklą. Laida skirta jaunimo tautinės savimonės aktualizavimui.

XVII-oji laida – tai Alytaus kraštotyros muziejaus organizuoto „Jomarko“ (analogiško vykusiam prieš 100 metų) pristatymas. Laidos metu dominuoja senieji amatai (kalvystė, tautodailė, verpimas, vyžų pynimas), kalbinami liaudies meistrai. Pristatomas kulinarinis paveldas (bandos, razavi blynai). Etninio kolorito laidai suteikia ir jomarko dalyvių tautinė apranga bei dzūkiška tarmė. Įdomūs ir žaidžiami senoviški žaidimai. Laidai smagumo suteikia

ir persirengėlių: kunigėlio, žydo šmaikštūs, bet ne pikti, komentarai. Laidos pabaigoje pateikiami žmonių prisiminimai apie senąsias jomarkų Alytuje tradicijas.

XVIII-oji laida – Mažosios architektūros (kryžių) pristatymas. Apibrėžiamos tradicinių kryžių kategorijos, analizuojama jų reikšmė, pristatomos kryžių statymo tradicijos, aptariama šių dienų situacija. „Tai mūsų šaknys, mūsų tradicija, mūsų tikėjimas“. Kalbama apie Alytaus raj. Valiūnų kaimo kryžių, kapinių kryžius, šiomis dienomis statomus akmeninius kryžius.

XIX-oji laida skirta edukacijai „Šimtmečio paveldas Butrimonyse“. Pristatomas Butrimonių gimnazijos muziejus. Taip pat laidoje rodoma, kaip ekskursijos dalyviai aplanko miestelio istorinį centrą, Lietuvos partizanų kapą, žydų senąsias kapines. Apžvelgiamas miestelyje gyvenusių totorių bendruomenės išskirtinumas.

2018 m. laidų kūrybinė grupė Daina Baranauskaitė, Marius Šagunevičius, Kęstutis Ražanauskas.

Apibendrinant laidų ciklą „Dzūkijos kultūros tradicijų aidai“ reikia pridurti, kad šio ciklo pavadinimas tarsi nurodo, kad laidos bus skiriamos išskirtinai etninės kultūros tematikai. Tačiau išanalizavus 2018 m. laidas pastebėjome, kad šis ciklas pagal savo tematiką yra artimesnis Marijampolės TV transliuojamo laidų ciklo „Gyvoji Sūduvos istorija“ turinio pagrindu, dominuoja istorinis kontekstas. Tačiau pastebėta ir keletas teminių skirtumų. Šalia istoriniuose pasakojimuose paslėptų ir tik fragmentiškai pasirodančių etninės kultūros elementų laidų ciklo „Dzūkijos kultūros tradicijų aidai“ repertuare atsiranda laidų etninės kultūros tematika. Pavyzdžiui, VIII laida skirta tradicinei Jurginių šventei Alovės miestelyje; XVIII laida skirta dzūkiškų kryžių (populiarinimui) aktualizavimui ir pan. Tačiau tokių laidų, lyginant su istorinėmis laidomis, yra tikrai per mažai.

Laidų „Dzūkijos kultūros tradicijų aidai“ stiprybė yra ta, kad visa laida yra skiriama vienai temai, kuri pristatoma įvairias pjūviais: laidos pradžioje naratorius trumpai pristato laidos temą; vėliau įvairiais rakursais pateikiama profesionali temos analizė (interviu su istoriku, etnologu, kultūrologu), į laidos turinį įpinami vietos žmonių pasakojimai, komentarai. Tačiau turime pastabų meninei ir techninei laidų pusei. Šios laidos, kaip ir daugelio tiriamų regioninių (vietinių) televizijų autorinės laidos, pasižymi per dideliu statiškų vaizdų naudojimu. Akivaizdus kameros judesio trūkumas. Neišnaudotos šiuolaikinės filmavimo ir montavimo technikos galimybės.

Šiaulių televizija. Analizuojant Šiaulių televizijos transliuojamų autorinių laidų turinį pastebėta, kad atskirų laidų, kurios būtų skirtos apskrities etninės kultūros raiškai nėra. Pagrindiniai kultūrai skirti laidų ciklai *Ventos vingiais*“ (Šiaulių TV, 2018a), *„Radviliškis šiandien ir rytoj“* (Šiaulių TV, 2018b), *„Sodžius“* (Šiaulių TV, 2018c). Kitos laidos: *„Susitikime prie Kruojos“*, *„Labas iš Kelmės“* netalpinami Šiaulių TV internetinėje svetainėje, bet pasiekiami Youtube. Pastarosios laidos yra veikiau Šiaulių apskrities rajonų savivaldybės bendruomenių veiklų ataskaita, nei intelektualinė kultūra (o tuo labiau etninę kultūrą) aktualizuojanti iniciatyva. Kaip mini televizijos vadovė, *„šios laidos yra kuriamos pagal rajonų savivaldybės užsakymus ir dėl to šių laidų turinys nėra specialiai orientuotas į vieną temą – tam tikra laidos dalis gali būti skirta etninei kultūrai, kita – politikų pristatymams ir t.t.“*. Etninės kultūros sklaida šiose laidose tiesiogiai proporcinga bendruomenėse vykstančių etninės kultūros renginių skaičiui.

Visose išvardintose laidose dalis eterio skirta savivaldybių atstovų pasisakymams, pagrindinėms rajono žinioms pristatyti bei savaitės/mėnesio kultūriniais įvykiams apžvelgti. Tad, jei krašto bendruomenėje vyksta koks įspūdingas etninės kultūros sklaidai svarbus renginys ir jis generuoja reklamą (kad ir politinę), tai greičiausiai jis bus pastebėtas, užfiksuotas ir ištransliuotas. Bet, jei etninės kultūros raiška yra labai lokali ir neužtikrina masinio susidomėjimo reiškiniu, greičiausiai ji bus nepastebėta ar tiesiog pamiršta. Šiuo atveju, siekiant etninės kultūros sklaidos, reikalinga pompastika, šou elementai ar per ilgus metus išugdytas masinis susidomėjimas vykstančiu renginiu (pvz., festivalis *„Akmenės smuikelis“*, kojinių mezgimo čempionatas ar tulpių žydėjimo metas Radviliškyje, Škaplierinės Pakruojyje ir kt.). Akivaizdu, kad laidos (dėl įvairių priežasčių) labiau orientuotos į Šiaulių apskrities žmonių poreikį *„matyti save“* ir savivaldybių savireklamą.

Aptartų laidų ciklai savo idėja yra labai panašūs, o etninės kultūros sklaidos juose esti nedaug, todėl gilesnei analizei pasirinksiu tik vieną iš minėtų laidų – Akmenės krašto laidą *„Ventos vingiais“*. Šis laidų ciklas Šiaulių TV internetinėje svetainėje pristatomas taip: *„Visa, kuo šiandien turtingas ir kuo didžiuojasi Akmenės kraštas, atsirado ne tuščioje vietoje. Karta iš kartos akmeniškiai tęsė savo protėvių darbus bei puoselėjo savo krašto papročius ir tradicijas. Visas Akmenės krašto grožis, žmonės ir jų darbai – gyvenimo būdo laidoje „Ventos vingiais“* (Šiaulių TV, 2018a). Tačiau, vargu, ar ši deklaracija tinkamai atitinka turinį.

Laidų ciklo „Ventos vingiais“ pirmąją laidą sudaro trys temos: 1) 2018 m. savivaldybės veiklos projektų pristatymas (12 min.); 2) aktyviausio Akmenės krašto jaunimo apdovanojimai (9 min.); 3) papilėniškių pedagogų Adomavičių Stepono ir Filomenos šeimos pristatymas (11 min.). Laidoje pastebėti šie etninės kultūros elementai: parodomas Papilės kraštovaizdis, minima paminklinių akmenų svarba ir būtinybė saugoti, akcentuojama meilė kraštui. Demonstruojami Filomenos karpiniai.

II-oji laida skirta Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio paminėjimui. Bendra sporto mankšta (5 min.). Šventos mišios, šventės proga skambantys varpai, šventė centrinėje aikštėje, paradai. Mero kalba. Mero komentaras. Iškilmingas savivaldybės posėdis (10 min.). Šventei skirtas koncertas Naujosios Akmenės Kultūros centre. Pastebėti etninės kultūros elementai: koncerto metu dalyviai dėvėjo žemaičių tautinį kostiumą.

III-ojoje laidoje pristatomos Metų akmenietės rinkimų nominantės, pokalbis su moterimi valdininke, specialus reportažas skirtas viešosios bibliotekos atidarymui. Etninės kultūros nėra.

IV-oji laida. Pirmasis reportažas – Akmenės savivaldybės vadovų praeitų metų veiklos ataskaita ir kitų metų planai. Etninei kultūrai aktualus antrasis reportažas, kuris skirtas Kruopių miestelio parapijos bažnytinių rūbų, puošmenų ir kitų daiktų ekspozicijai. Aptariama bažnytinių relikvijų reikšmė, tvarkymas ir eksponavimas.

V-oji laida skirta birželio pradžioje, 47 kartą vykstančiai Akmenės Smuikelio šventei, dedikuotai Lietuvos 100-iiui. Tai tradicinė rajono šventė, apimanti liaudies dainas, šokių kolektyvų pasirodymus su skirtingais repertuarais, tautiniais drabužiais.

„Smuikelio šventė“ – buvusi liaudiškos muzikos kapelos šventė, šiandien didžiausias renginys, reprezentuojantis Akmenės krašto kultūrą. Šalia meno pasirodymų vyksta ir sporto renginiai – bėgimas smuikelio ritmu. Dalyvauja daugiau nei 100 įvairaus amžiaus bėgikų, įveikiančių skirtingų distancijų trasas. Pačius mažiausius draugėn suburia ir populiarių knygų vaikams personažai – Kakė Makė ir Netvarkos nykštukas. Tikimasi, kad tai padės vaikams daugiau skaityti knygas.

VI-oji laida skirta savivaldybės rengiamo konkurso „Gražiausia tvarkoma aplinka“ nugalėtojams, jų patarimams ir pasidalijimui patirtimi. Be to, pagerbti 4 abiturientai, gavę aukščiausius egzamino įvertinimus.

VII-oje laidoje pirmas reportažas skirtas Akmenės r. medienos drožlių plokščių gamyklos statybai ir tam reikalingai rekordinei 140 mln. Eurų investicijai bei antras reportažas – Papilės seniūnijos bendruomenės tęstiniam vasaros sąskrydžiui. Tokie renginiai ne tik vienija bendruomenės žmones, bet ir skatina jaunąją kartą būti aktyviais piliečiais.

VIII-oje laidoje pirmasis reportažas apie mokslo metų pradžią, kuri pateikiama prieš 50 metų baigusių absolventų akimis bei gvildenamos pedagogų etatinio darbo apmokėjimo tvarkos sukeltos problemos. Antrasis laidos reportažas skirtas jaunai šeimai (L. ir Vl. Chodkevičiams), kuri kviečia paragauti savomis rankomis pagamintų ožkos sūrių. Ši šeima pradėjo ūkininkauti ir įkūrė šeimos ūkį „Kas mes“, grįžę iš emigracijos Londone.

IX-oji laida, skirta dviems reportažams. Pirmame darbo biržos ir savivaldos atstovai sprendžia problemas kaip pažaboti nedarbą, kodėl verslininkams trūksta darbo jėgos Akmenės krašte; antrame – tarptautinio projekto ErasmusPlus dalyviai – moksleiviai iš Ispanijos, Italijos ir Prancūzijos, Lenkijos ieško atsakymo kaip tapti sėkmingu verslininku.

Apibendrinant visas devynias Šiaulių TV laidas, turime pasakyti, kad laidų, skirtų etninės kultūros sklaidai labai mažai, o tai, kas yra rodoma tampa antraeilium dalyku. Pavyzdžiui, laidoje skirtoje festivaliui „Akmenės smuikelis“ laidos kūrėjų prioritetas atiduodamas sportui. Tuo tarpu smuikavimas tampa „tarp kitko“ reiškiniu visų festivalio renginių gausoje.

Verta pažymėti, kad Šiaulių televizija, kurianti savo autentiškas laidas labiau orientuota į šių dienų vietos bendruomenėms aktualias problemas, žmonių poreikius. Pasigendama tiek etninės kultūros renginių bendruomenių veikloje, tiek ir jos aktualizavimo televizijoje.

Nežiūrint to, visgi turėtume pagirti Šiaulių televiziją, kuri susidariusį etninės kultūros sklaidos trūkumą užpildo kitų regioninių televizijų ir nepriklausomų kūrėjų etninės kultūros laidomis.

Trakų regioninė televizija „Aidas“. Kaip pabrėžia Trakų televizijos direktorius Česlovas Rulevičius, „*etnokultūra – vienas svarbiausių Valstybingumo pagrindų, kuriuos mes Visi (piliečiai, tėvai, seneliai, menininkai, kūrėjai, rašytojai, transliuotojai, saviveiklininkai, Savivaldybių ir Valstybės lygmens tarnautojai...) privalome išsaugoti, atkurti kas pamiršta ir visomis įmanomomis formomis ir priemonėmis dalintis bei užtikrinti tęstinumą*“. Vadovaujantis išsakyta pozicija yra kuriamas Trakų regioninės televizija „Aidas“ transliuojamas 7 laidų ciklas „Žemės ir laiko prakalbinimas“.

Laida „Žemės ir laiko prakalbinimas: **Aukštadvaris**“ (Trakų regioninė televizija „Aidas“, 2018a) pradedama meniškais vaizdais iš paukščio skrydžio apie Aukštadvario ežerais nuklotą, miškais išrašytą gražiausią Lietuvos kraštovaizdį. Į pastarąjį naudojant ekrano užsklandas pamažu įsilieja atskiros, XIX a. vid. miestelio istoriją liudijančios, archyvinės nuotraukos, kurias įprasmina istoriko-naratoriaus balsas už kadro, cituojantis ištraukas iš VI. Sirokomlės knygos „Išvykos iš Vilniaus po Lietuvą įspūdžiai“. Laidos pagrindas – istoriniai pasakojimai apie du Aukštadvariui reikšmingus bajorus A. Malevskį (XIX a. vid.) ir VI. Momgirdą (XX a. pr.), valdžiusius Aukštadvario dvarą. Tiek vieno, tiek kito valdymo laikais dvaras darė nemažą įtaką miestelio ūkiui ir kultūrai. Šiuos faktus vaizdžiai iliustruoja ir tinkamai atrinktos ir panaudotos nuotraukos iš Aukštadvario gimnazijos kraštotyros-buities muziejaus, Kelmės krašto muziejaus, Lietuvos dailės muziejaus, L. Šovienės ir V. Zabarauskienės šeimų archyvų bei tinkamai parinkti istorikės L. Leparskienės, Aukštadvario gimnazijos kraštotyros – buities muziejaus vadovo, mokytojo K. Venckaus komentarai, panaudoti istoriniai žemėlapiai, meniškumo ir įtaigumo priduoja ir dronu iš aukštai užfiksuoti dabartinio miestelio pastatai, gamta, žmonės.

Šiandien miestelis didžiuojasi būdamas mažąją kultūros sostine. Kaip šiandien gyvuoja Aukštadvaris pristato vietos bendruomenių – Aukštadvario senjorų asociacijos „Aukštadvario žiburiai“ narės, vilkinčios šio krašto tautinius drabužius. Jų gyvuose prisiminimose daug dėmesio skiriama ir Aukštadvaryje nuo seno gyvenančioms etninėms mažumoms: tai lenkų, totorių, karaimų, žydų draugiškiems tarpusavio santykiams su lietuviais. Išskirtinas žydo S. Vaismano palikimas, turintis išliekamąją vertę – tai to meto fotografijos, užfiksavusios reikšmingiausius Aukštadvario įvykius, tradicines šventes, kulinarinį paveldą, žmones.

Be istorinių, etnografinių detalių laidoje prof. A. Radamansko akcentuojamas ypatingas Aukštadvaryje esantis žmogaus ir gamtos santykis. Ekologo T. Špiliausko aptariamas Aukštadvario regioninis parkas, kalvos, piliakalniai, reljefo formų skirtumai, biologinė įvairovė, šaltiniai taip pat priduoja šiam kraštui išskirtinumo ir spalvų. Laida dinamiška, informatyvi, intelektualė.

Laida „Žemės ir laiko prakalbinimas: **Trakai. Mažasis karaimų miestas**“ skirta vienai Trakų apskrities etninei grupei – karaimų bendruomenei (Trakų regioninė televizija „Aidas“, 2018b). Laida pradedama malda karaimų kalba bendruomenės sueigoje – kenesoje, kuri

baigiama lietuvišku tekstu: „Šiandiena dėkojame Viešpačiui Dievui už jo malonę, kad mes, šios kartos Lietuvos karaimai, sulaukėme išskirtinio jubiliejaus – karaimų įsikūrimo Lietuvos Didžiojoje kunigaikštystėje 600-ųjų metinių“. Vėliau organiškai pereinama prie 1997 m. vykusios šios šventės pristatymo. Archyvinuose kadruose matome karaimų kenesos architektūrinės detales, karaimų bendruomenę, jos narių tradicinės dėvėsenos ypatumus ir pan. Pateikiant žemėlapius – pristatoma karaimų įsikūrimo Lietuvoje istorija. Naudojamas drono filmuotas Trakų miesto vaizdas – sustiprina Trakų, kaip karaimų istorijos dalies vaizdą. Pateikiamas Trakų karaimų vietovės įprasminimas bendruomenės sąmonėje. Išskiriami pagrindiniai karaimų kalbėsenos ypatumai, santykiai su atskiromis karaimų bendruomenėmis ir kitataučiais. Pristatomas ir garsusis kulinarinis karaimų paveldas. Aptariami karaimų ūkio darbai. Pristatoma ir jų pasaulėžiūra: legendos, padavimai bei jų interpretacijos. Išsamiai pristatomas kraštovaizdis ir jo reikšmė karaimų pasaulėjautoje. Pabrėžiama dvasininko Simono Firkovičiaus įtaka Lietuvoje saugojant ir skleidžiant karaimų kultūrą.

Laida „Žemės ir laiko prakalbinimas: **Trakų Dievo Motina – Lietuvos globėja. Praeitį ir dabartis**“ skirta katalikų bendruomenei labai svarbiai relikvijai – Trakų Dievo Motinos paveikslui įprasminti (Trakų regioninė televizija „Aidas“, 2018c). Stebuklingasis Trakų Dievo Motinos paveikslas laikomas Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilikoje. Laidoje į šį paveikslą žvelgiama kaip į reiškinį, kuris yra reikšmingas ne tik Trakų vietos katalikų bendruomenei, bet svarbus ir Lietuvai bei turi būti vertinamas pasaulio kontekste. Laidoje pateikiami vietos kunigų, parapijiečių bei tyrinėtojų vertinimai. Dievo Motinos paveikslas aktualizuojamas per simboliką, istorines įsigijimo apibrėžtis, popiežiaus Pranciškaus paveikslo pašventinimą. Trakų istorinio nacionalinio parko direktorijos direktorius Gintaras Abaravičius aptaria monsinjoro Vytauto Pranciškaus Rūko veiklą sovietmečiu saugant Dievo Motinos paveikslą. Pateikiami ir pačio monsinjoro Rūko prisiminimai. Rodomi archyviniai kadrai.

Bažnytinio paveldo muziejaus direktorė dr. Sigita Maslauskaitė Mažylienė analizuoja paveikslo dovanojimo legendą, kurioje teigiama, kad 1123 m. Konstantinopolyje nutapytas Dievo Motinos paveikslas 1390 metais Vytautui Didžiajam padovanotas Bizantijos imperatoriaus Emanuelio Paleologas II. Restauratorių pastebėtas įdomus faktas, kad šis paveikslas XVII a. buvo pertapytas prieš dovanojant jį Vytautui Didžiajam. Tai rodo, koks buvo svarbus Vytautas Didysis pasaulio kontekste.

Gintaro Abaravičiaus nuomone, Trakų Dievo Motina privertė kitaip pažvelgti į Trakų istoriją. Tai, kas reprezentuoja Trakus, paslėpta už didesnių ženklų – Trakų Dievo Motinos paveikslo aktualizavimo.

Laida „Žemės ir laiko prakalbinimas: **Sentikių Daniliškės ir Salkininkai**“ skiriama Aukštadvaryje gyvenančiai etninei diasporai – sentikiams ir jų kultūrai (Trakų regioninė televizija „Aidas“, 2018d). Pasitelkus droną pasakojimas apie juos pradedamas Aukštadvario kraštovaizdžio žiemos vaizdais iš paukščio skrydžio, į kurių įsilieja slavų tautosakos – liaudies dainos fragmentas ir fotografijos, užfiksavusios jų tradicinę architektūrą ir liudijančios tradicinę jų susibūrimo vietą – cerkvę. Daniliškės – sentikių parapijos centras. Cerkvę turi pasistatę ir Salkininkų sentikiai. Visus sentikius vienija tikėjimas ir giminystės jausmas: jie kartu meldžiasi ir dirba. Istoriko naratoriaus balsas už kadro, mokslininko doc. dr. Grigorijaus Potašenko, dr. Nadeždos Morozovos, Romo Kačkovskio, Liubov Parangovskajos, Zinaidos Žuravliovos, Anatolij Krilov ir kitų vietos gyventojų lūpomis aiškinamasi, kas yra sentikiai, kuo jie skiriasi nuo kitų krikščionių, iš kur jie atsirado Lietuvos žemėse ir Aukštadvaryje. Pasitelkus archyvinės (A. Baltėno, A. Valiaugos, J. Bulhako) nuotraukas, žemėlapius, lokacijas – maldos namus, kapines, rodomos ir analizuojamas sentikių religinės apeigos, cerkvių puošybos elementai, religiniai veikėjai, pristatomi ikonų meistrai-tapytojai, restauratoriai, apžvelgiamos bendruomenės tradicijos, žinija, aprangos detalės (ypač moterų skaros ant pečių) ir kt.

Laida „Žemės ir laiko prakalbinimas: **Nuo Totoriškių ežero iki Keturiasdešimt Totorių kaimo**“ skiriama Lietuvos totorių (Trakų apskritis) istorijai, kultūrai, gyvenimui (Trakų regioninė televizija „Aidas“, 2018e). Dr. Galina Miškinienė pristato terminą „Lietuvos totoriai“ ir pateikia sąvokos interpretacijas. Archeologė Birutė Lissauskaitė supažindina su Totorių atvykimo į Lietuvą istorija, analizuoja Vytauto laikų totorių padėtį Lietuvoje. Totorius Maratas Baišėvas dalinasi savo pastebėjimais apie totorių santykį su Lietuva, išreiškia meilę Vytautui Didžiajam. Laidoje minimas XVII a. išpuolis prieš totorius, katalikų pogromus. Plačiai analizuojama Lietuvoje gimusio Krymo chano Hadži Girėjaus svarba. Vietinės gyventojos pasakoja kaimo pavadinimo atsiradimo istoriją. Rodomi totorių tradiciniai šokiai ir dainos. Ypač akcentuojama jaunimo reikšmė išlaikant senąsias tradicijas.

Laidų kūrėjai: Lina Leparskienė, Lukas Zmejėvskis, Česlovas Rulevičius, 2018.

Apibendrinant Trakų televizijos „Aidas“ kuriamas ir transliuojamas laidas, reikėtų pastebėti, kad jos savo tematika iš dalies yra panašios į kitų Asociacijos narių kuriamą produkciją. Tačiau temos akcentai bei medžiagos išdėstymas ir pateikimas būdingas tik šiai televizijai. Laidų kūrėjai į kuriamą produktą žvelgia, kaip į kultūrą generuojantį reiškinį, turintį tikslą fiksuoti-perduoti-saugoti etninį/kultūrinį tautos paveldą. Apie pastarąjį surinktą informaciją siekiama žiūrovui, skirtingai nei kitose aptartose Asociacijos narių televizijose, pateikti kuo patraukliau. Tam profesionaliai naudojama surinkta gausi audiovizualinė archyvinė medžiaga, žemėlapiai, pasitelkiama nemažai gyvo pasakojimo ir tinkamai išnaudojamas mokslinis potencialas. Tokiu būdu laidose išlaikomas aukštas informacinis ir intelektualus lygmuo.

Trakų regioninės televizijos „Aidas“ sukurtos laidos išsiskiria ir tuo, kad labai tiksliai laidai pasirenkami tyrimo objektai, kurie parodo vietos krašto etnografinį išskirtinumą, lyginant su kitomis vietovėmis. Taip pat pabrėžtina, kad šios televizijos laidose nemažas dėmesys vienodai tenka visoms etninėms grupėms, nepriklausomai nuo jų dydžio, reikšmės, padėties. Pasirinkdami vieną etnosą laidos kūrėjai labai aiškiai aktualizuoja jo savitumą.

Pastebėta, kad ciklo „Žemės ir laiko prakalbinimas“ laidose, taip pat skirtingai nei kitose aptartose Asociacijos narių televizijose, labai svarbi laidų meninė, techninė pusė. Transliuojamas vaizdas sklandžiai persipina su meniškais kraštovaizdžio vaizdais, naudojamos taiklios vaizdo užsklandos padeda lengvai pereiti nuo vieno temos aspekto prie kito. Laidose nemažai dinamikos, įvairaus sudėtingumo kameros judesio. Visapusiškai laidos idėjai realizuoti pasitelkiama ir naujausia filmavimo bei montavimo technika. Naudojamas dronas su kamera.

Akivaizdus šios televizijos trūkumas – tai laidų sklaida. Trakų regioninė televizija neturi internetinės svetainės ir dėl šios priežasties laidų transliacija pasiekama tik televizijos siųstuvo apibrėžtoje teritorijoje. O tai reiškia, kad platesnei auditorijai Trakų regioninės TV „Aido“ kuriamos laidos yra nepasiekiamos. Norint susipažinti su šių laidų turiniu reikėtų kreiptis į šios televizijos vadovą.

Pabrėžtina, kad tokia ciklo „Žemės ir laiko prakalbinimas“ laidų kokybė pasiekama dėl grupelės entuziastų, kurie nepaisydami mažo laidos biudžeto, sukuria aukštos kokybės audiovizualinį produktą. Tačiau, kaip pastebėjo Trakų regioninės TV „Aidas“ vadovas Č.

Rulevičius, „jei kitais metais iš Spaudos, radijo ir televizijos fondo vėl gausime tokį mažą finansavimą, labai pagalvosime ar tęsti šį projektą“.

Apibendrinant visų Asociacijos narių TV laidų turinį, reikia pažymėti, kad regioninis (vietinis) transliuotojas vykdo etninės kultūros TV laidų sklaidą. Tačiau dėl riboto biudžeto ir galimybių regioninėse (vietinėse) televizijose sparčiai mažėja kūrybinis potencialas ir tuo pačiu mažėja kokybiškų etninės kultūros laidų. Trakų regioninės TV „Aido“ kuriamos etninės kultūros laidos galėtų pavyzdys kitoms regioninėms (vietinėms) televizijoms, tačiau dėl neadekvataus laidų sukūrimo ir transliavimo kaštų finansavimo šis tikslas sunkiai įgyvendinamas.

3. REGIONINĖS (VIETINĖS) TELEVIZIJOS ŽIŪROVŲ NUOMONĖ APIE ETNINĖS KULTŪROS LAIDŲ BŪKLĘ

Kadangi tiriamos regioninės (vietinės) televizijos reitingų neatlieka ir mažai naudojami internetu, lieka neaiškios žiūrovo nuostatos transliuojamų etninės kultūros laidų sklaidos ir kokybės atžvilgiu. Todėl gilesnei tyrimo analizei buvo pasirinkta kontrolinė (žiūrovų) grupė.

Remiantis tyrimo duomenimis, didžioji dauguma respondentų pastebi, kad vietos regioninė televizija transliuoja laidas, susijusias su etnine kultūra. Respondentų tvirtinimu, pagal etninės kultūros laidų tematiką daugiausia dėmesio TV laidose skiriama kaimų, bendruomenių istorijai, žmonių likimams bei tradicinėms šventėms. Kiek mažiau TV etnolaidų esti apie tautodailininkus, liaudies muzikantus, amatininkus ir laidų, skirtų edukacijai. Be to, galėtų būti daugiau TV etnolaidų, skirtų tradicinei architektūrai ir žinijai.

Kita vertus, respondantai pastebi, kad rodomų TV etnolaidų tematika yra skurdoka, trūksta įvairovės. Viena pusė respondentų pažymi, kad, apskritai, norėtųsi daugiau TV etnolaidų apie įžymius žmones, asmenybes, gyvenančius apskrityje, taip pat liaudies tradicijas, senuosius papročius menančius amžininkus, jų įdomių pasakojimų, apie kultūros paveldo objektus, kraštovaizdį, kulinarinį paveldą, tradicines kalendorines ir šeimos papročių šventes, pokalbių su etnokultūros atstovais-specialistais ir kt. Be to, pažymėtina, kad pasigendama laidų apie krašto etnokultūrinį savitumą, regiono išskirtinumą.

Kita pusė respondentų nurodo, kad jiems TV etnolaidų pakanka, nes dėl savo užimtumo jie regioninę TV žiūri retokai arba dažniau renkasi didžiausią TV rinkos dalį Lietuvoje turinčių

kanalų programas. Iš retai žiūrinčiųjų TV etnolaidas, t.y. dešimtadalis respondentų nurodo, kad visiškai nežiūri jokios televizijos, o renkasi interneto turinį.

Tokia įvairovės situaciją respondentai aiškina per retu TV etnolaidų transliavimu. Pusė respondentų nurodo, kad TV etnolaidas žiūri kiekvieną savaitę arba 2 kartus per mėnesį. Kita pusė respondentų regioninę TV žiūri labai retai.

Daugiau negu pusė respondentų vertina TV etnolaidų kokybę teigiamai. Anot respondentų, tokios laidos „skatina pažinti savo kraštą“, „plečia žinias apie etninę kultūrą“, vyksta sklaida apie etnokultūrinius renginius, veiklas, jų propagavimą“, „atlieka šviečiamąją-mokomąją funkciją“, „turi išliekamąją vertę“. „Etninės kultūros laidos, parengtos vietos kultūros specialistų, žinovų, pažįstančių savąjį kraštą, tampa gyvąją istorijos pamoka“. Lyginant su nacionaline televizija, regioninės televizijos privalumas yra tas, kad „vietos žurnalistai geriau pažįsta kraštą ir jo žmones“, yra „arčiau vietos žmogaus ir jo problemų“, atlieka socialinę funkciją: „*laidose aktyviai dalyvauja vietos žmonės, dalijasi atmintimi, nori būti pastebėti ir įtraukti. Laidų autoriai – gerai pažįstami, todėl galima pasitikėti, kad informacija nebus iškreipta, apkarpyta ar kitaip pakeista. Rodomi kultūros renginiai, kuriuose dalyvauja mes, mūsų kaimynai iš gretimo kaimo, miestelio, miesto. Mes didžiuojamės, jei pasirodome geriau, džiaugiamės už kaimynų pastangas ir mokomės iš jų, pasitempiame patys*“.

Kita vertus, ketvirtadalis respondentų vertina TV etnolaidų kokybę neigiamai. Respondentai pastebi, kad nėra galimybių patenkinti visų tikslinių auditorijų poreikių. Ypatingai pasigendama jaunimui skirtų TV etnolaidų, nes dabar dauguma laidų labiausiai orientuotos į vyresnio amžiaus žiūrovą. Jei ir būtų sukurtos tokios laidos, reikėtų keisti jų pateikimo formą, kad jos sudomintų jaunimą, taptų patrauklesnėmis, nes dabartinėms TV etnolaidoms „trūksta šiuolaikiškumo, kitokio pobūdžio laidų ir kitokio kultūros pavaizdavimo (vengti provincialumo)“. Be to, pastebima, kad reikėtų peržiūrėti ir laidų turinį, t.y. daugiau dėmesio skirti jaunimo problemoms ir edukacijai, „pateikiant gražių pavyzdžių“.

Turinio kokybės problema pastebima ne tik jaunimui skirtose TV etnolaidose. Respondentų pastebėjimu, ir į suaugusiuosius orientuotos kai kurios dabartinės laidos atrodo, kad skirtos tik „užpildyti eterio skyles“, „dažnai kartojamos“, „mažai kuriama naujų laidų arba jas kuria netinkami kūrėjai, kuriems šis darbas yra nusibodęs ir jie tai daro be tikro pasišventimo“. Kitaip tariant, trūksta profesionalaus požiūrio ir pateikimo. Dėl to kai kurios

laidos „yra nuobodžios, jų vaizdai yra statiški“, „trūksta natūralumo“, „neįdomūs ir metai iš metų laidas vedantys tie patys žurnalistai ar komentuojantys tie patys kultūros specialistai“. Šiuo atveju respondentai rekomenduoja „rengiant etninės kultūros laidas daugiau bendradarbiauti su įvairiais profesionalais – etnokultūrologais, etnomuzikologais, muziejininkais ir t.t.“ Laidų kokybė priklauso nuo žurnalistų kompetencijos, etnokultūrinių žinių, tinkamos temos ir kandidato (pašnekovo) pasirinkimo. Dažnai laidos rengiamos neprofesionaliai, neatpažįstama „tikroji“ etnokultūra.

Itin vertingas respondentų pasiūlymas „aplankyti kuo atokesnius kampelius, nes ten daug unikumo dar yra“. Tai rodo, kad etninės kultūros tyrimo laukas, aktualus TV etnolaidoms, nėra pilnai išnaudotas. Šį faktą patvirtina ir kitas respondentų pasiūlymas – filmuoti kuo daugiau kaimo šviesuolių, etnorenginių ir skleisti informaciją apie juos. Be to, tie respondentai, kurie pastebi tam tikrus etninės kultūros momentus, pristatomus vietinių „Žinių“ laidose, nurodo, kad jose gaunamas itin mažas procentas informacijos, skirtos konkrečiai savivaldybei, miesteliui ar kaimo vietai, nes „tikrai yra ką parodyti transliuojant išsamesnes žinias“.

Reiklesni vidutinio amžiaus respondentai pastebi ir pilnai neišnaudotas šiuolaikines technines galimybes: „tai, kas rodoma dabar, neatitinka šiuolaikinių standartų ir kokybės“. Regioninė televizija „yra morališkai pasenusi“, „transliuojami tik filmuoti renginiai ir kita medžiaga, kuri yra veikiau įrašas (žaliava), tačiau visiškai neatitinka laidos sąvokos“.

Pastebėti ir TV etnolaidų viešinimo trūkumai. Nors kai kurie respondentai yra girdėję apie regioninę (vietinę) televiziją, tačiau vis tik pasigenda „informacijos ar instrukcijos, kaip atrasti vietos televizijos kanalą ir, kas per jį, ir, kada rodoma (TV programos)“. Be to, respondentai susiduria ir su svarbesnių ar įdomesnių TV etnolaidų reklamos stoka, dėl to rekomenduoja tokias laidas viešinti per regioninę spaudą ir vietines radijo stotis.

Pažymėtina, kad regioninės (vietinės) televizijos savo transliavimo teritorija „neuždengia“ visos Lietuvos, ypač periferinių regionų, nors kai kurių TV siūstuvai jas pasiekia. Tokie periferiniai regionai (pvz., Šilutė) norėtų turėti savo vietos televiziją, kuri transliuotų kultūrinės, etnokultūrinės laidas apie jų kraštą. *“Mūsų regioninė televizija netransliuoja (kultūrinių ir etnokultūrinių) laidų, ji neaprečia net viso regiono. Kai kurios savivaldybės netgi neturi savo prieigos prie regiono TV. Apie etninę kultūrą mūsų krašte regioninė televizija nieko nerodo. Pasigendama bendros politikos šiuo klausimu. Būtų gerai turėti savo transliuotoją, kuris*

norėtų/galėtų tuo užsiimti. Su pavydu žiūrime į Marijampolės kraštą, retransliuojamą per Cgate televiziją. Visa krašto istorija, žmonės, etnokultūros reiškiniai taip išsamiai ir įdomiai pristatomi, vykdoma tokia nuosekli edukacinė-švietėjiška veikla, kad mūsų regionui tik pasvajoti apie tai". Iš kitos pusės, tos vietovės, kurias iš dalies pasiekia TV siūstuvai (pvz., Lazdijai), rodomos (pvz., Marijampolės ir Dzūkijos televizijos) siūstuvo laidos nėra populiarios tarp iš dalies pasiekiamo (pvz., Lazdijų) krašto gyventojų, nes jos neatspindi tos vietovės bendruomenės (pvz., Lazdijų) poreikių, todėl jie taip pat pageidautų savo televizijos, kuri atstovautų jų interesus ir populiariautų jų krašto etninę kultūrą.

Gauti žiūrovų apklausos rezultatai parodė, kad egzistuoja regioninės (vietinės) televizijos kuriamų etnolaidų poreikis. Asociacijos TV narių auditorija norėtų, kad etninės kultūros TV temų sklaida būtų platesnė ir apimtų daugiau įvairesnių temų. Ypatingai pabrėžtinai etninės kultūros laidų, skirtų vaikams ir jaunimui stygius. Iš žiūrovų pusės pageidautina vengti provincialumo, ieškoti patrauklesnių pateikimo formų, kuris pagerintų laidų kokybę, pritrauktų daugiau auditorijos ir padidintų etninės kultūros laidų sklaidą.

Pastebėta, kad periferinių transliavimo vietovių žiūrovas jaučia didelę laidų, skirtų jo krašto istorijai, tradicijoms ir žmonėms, stoką, todėl pageidautų savo vietovės regioninio transliuotojo, kuris aktualizuotų vietos istoriją, tradicijas, papročius ir juos pristatytų apskrities ir visos Lietuvos žmonėms.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Po 2012 m. televizijų programų skaitmenizavimo proceso, nuolat augant transliacijos techniniams reikalavimams kai kurios regioninės (vietinės) televizijos buvo finansiškai nepajėgios įgyvendinti jų ir dėl šios priežasties nutraukė savo veiklą. 2018 m. iš Regioninių televizijų asociacijai priklausančių 11 narių (1997 m.), toliau veiklą vykdo tik penkios televizijos, o iš pastarųjų – Jonavos „TV7“ rugpjūčio mėn. savo vardines akcijas perdavė UAB „Technikos pasauliui“. Labiausiai nukentėjo Mažosios Lietuvos ir Aukštaitijos regiono vietinės televizijos. Dabar Mažosios Lietuvos teritorijoje nėra nei vienos regioninės (vietinės) televizijos, o Aukštaitijos teritorijoje veikia Šiaulių TV ir Trakų regioninė TV „Aidas“ televizijos. Nors regioninis (vietinis) transliuotojas Lietuvoje nuolat susiduria su finansinėmis problemomis, šiuo metu dėl Regioninių televizijų asociacijos iniciatyvų padėtis pakankamai stabili. Pabrėžtina, kad Asociacijai priklausančios Trakų regioninės televizijos „Aidas“ direktoriaus iniciatyva inicijuojamas regioninės transliacijos atnaujinimas Vidurio Lietuvoje (Kėdainiuose, Panevėžyje, Ukmergėje) bei Utenoje ir Švenčionyse.
 - Rekomenduojame valstybiniu ir savivaldybių mastu remti minėtą Trakų regioninės televizijos „Aidas“ direktoriaus iniciatyvą ir sekant jo pavyzdžiu siūlytume atnaujinti Nidos TV (sustabdžiusią savo veiklą 2000 m.), kuri apimtų visą Neringos miesto teritoriją.
 - Rekomenduojame finansiškai remti esančių regioninių (vietinių) televizijų veiklą. Pavyzdžiui, galėtų būti valstybinis užsakymas tiesioginių Seimo posėdžių transliacijai. Pasak Asociacijos narių, kol kas šios galimybės nei viena regioninė (vietinė) televizija neturi. Taip pat reikėtų suteikti daugiau galimybių dalyvauti VRK (rinkiminių agitacijų) projektuose.
2. Daugelyje teisinių dokumentų, reglamentuojančių etninės kultūros strateginius tikslus, plėtros programas ir kt. deklaruojama būtinybė skleisti etninę kultūrą. Tačiau neįtrauktos galimybės tą daryti pasitelkiant televiziją. Strateginiuose etninės kultūros plėtros planuose nėra aiškios pozicijos kaip įtraukti televiziją į etninės kultūros sklaidos planus.
 - Rekomenduojame Etninės kultūros plėtros strategijos 2018-2020 m. programos uždaviniuose tikslui pasiekti nurodyti, jog būtina ne tik tirti etninės kultūros sklaidą

masinėse informavimo priemonėse, bet ir reguliariai rengti bei transliuoti etninės kultūros pažintines bei šveičiamąsias laidas per Lietuvos regionines (vietines) televizijas.

3. Pastebėta, kad etninė kultūra vietos žmonėms yra aktuali tiek, kiek pati bendruomenė vykdo etninę veiklą. Tačiau regioninės televizijos misija būtų plėsti žiūrovo akiratį ir pristatyti etninę kultūrą įvairiapusiškiau. Šiuo metu etninės kultūros sklaida per regioninę (vietinę) televiziją yra ne tik per maža, bet ir tematiškai per siaura. Dabartinių autorių laidų turinys labiau orientuotas į istorinius atminties kultūros aspektus, skatinančius pilietiškumo, tautiškumo ugdymą, o etninė kultūra pasislepia po jais ir tampa fragmentiška. Viena vertus, tai skatina tarpdiscipliniškumą ir tarpsritiškumą, kurie laidai priduoja patrauklumo ir pritraukia didesnę auditoriją. Kita vertus, tokia padėtis niveliuoja patį etninės kultūros suvokimą ir jos sklaidą. Analogiška situacija pastebėta ir fondų, skiriančių dalinį finansavimą tokio pobūdžio laidoms, nuostatuose, kurių laikydamiesi televizijų atstovai nevalingai susiaurina etninės kultūros sričių pasirinkimą bei sklaidą. Laidų tematika labai dažnai priklauso nuo to, kokie valstybės metai skelbiami (pvz., 2018 m. skirti Lietuvos šimtmečiui paminėti, todėl dauguma laidų ir yra istorinės tematikos).
- Siūlytume etninės kultūros „podukros“ statusą keisti į „mylimo vaiko“ statusą, ir į fondų skiriamo finansavimo prioritetus įtraukti sąvoką „etninė kultūra“, kuri taptų lygiaverte tarp visų kitų prioritetų. Reikėtų keičiant statusą akcentuoti etninės kultūros svarbą ir išskirtinumą bei paskatinti regionines (vietines) televizijas kurti daugiau laidų, skirtų etninei kultūrai (etnografijai, tautosakai). Prie šio paskatinimo galėtų prisidėti ir SRTRF suteikta galimybė regioninei (vietinei) televizijai teikti daugiau nei dvi paraiškas daliniam finansavimui gauti.
4. Pagal etninės kultūros laidų tematiką daugiausia dėmesio TV laidose skiriama lietuvių liaudies šventėms bei kaimų, bendruomenių istorijai, žmonių likimams. Žiūrovų pastebėjimu, TV etnolaidų tematika yra skurdoka, trūksta įvairovės. Pasigendama laidų apie tautodailininkus, liaudies muzikantus, amatininkus, laidų skirtų tradicinei architektūrai, žinijai bei jaunimo edukacijai. Trūksta diskusinių, analitinių laidų. Taip pat pasigendama naujoviškesnių laidų pateikimo formų, padedančių atsikratyti provincionalumo.

- Rekomenduojame plėsti regioninės (vietinės) televizijos laidų, skirtų etninei kultūrai, tematikos ir tyrimų lauką: pvz., aplankyti lokaliai atokesnes vietas; ieškoti originalesnių pašnekovų, išskirtinių veiklų ir patrauklesnių pateikimo formų.
5. Dabartinių etnolaidų transliavimo laikas regioninėse (vietinėse) televizijose pakankamai patogus žiūrovui, bet kai kuriose televizijose (pvz., Trakų regioninė TV „Aidas“) neužtenka reklamos, pristatančios rodomas laidas. Laidų trukmė leidžia pateikti daug informacijos, nenuvargina žiūrovo, tačiau transliuojamų etnolaidų kiekis per mėnesį yra nepakankamas.
 - Transliuotojo prievolė – išlaikyti atvirumą ir dialogą su žiūrovais, kartu ieškant optimalaus laidų tinklėlio. Regioninių (vietinių) televizijų administracijai patartume laidų reklamai išnaudoti socialinius tinklus. Siūlytume daugiau dėmesio skirti savireklamai.
 6. Turinio atžvilgiu laidos informatyvos, temų pasirinkimas orientuotas į vietos žiūrovą. Kai kurios laidos nemažai naudoja mokslinio potencialo, gyvo pasakojimo, vietos gamtos vaizdų. Tačiau laidose pasigendama visapusiško kūrybinio potencialo ir techninių galimybių panaudojimo: dominuoja statiški vaizdai, trūksta specialistų komentarų natūralumo/gyvumo, tinkamai neišnaudojama archyvinė medžiaga, nepakankamas idėjinio sprendimo techninis ir technologinis realizavimas (mažai naudojama naujoviška filmavimo technika (pvz., dronas su kamera), vaizdai filmuojami nejudria kamera, nenaudojamos vaizdo užsklandos ir kt.). Šiuos išvardintus trūkumus sąlygoja ne kūrėjų profesionalumo stoka, bet finansinės ir su tuo susijusios techninės galimybės arba tų galimybių nebuvimas. Skiriamas finansavimas neadekvatus kūrėjų indėliui, laiko sąnaudoms, naujausios filmavimo technikos įsigijimui ar nuomai. Paminėti transliavimo kaštai, kuriems turėtų būti skiriama atskira finansavimo eilutė.
 - Reikėtų skirti didesnę finansavimą TV etnolaidų projektams, įvertinant adekvačius laidų gamybos ir transliacijos kaštus. Suteiktas didesnis finansavimas turėtų paskatinti regioninį transliuotoją gerinti ne tik etnolaidų kiekybę, bet ir kokybę, panaudojant naujausias technologijas ir inovatyvius kūrybinius sprendimus.
 7. Tiriamų regioninių televizijų auditorijos pagrindą sudaro vyresnioji karta. Vaikams ir jaunimui skirtų etnolaidų per mažai.
 - Jaunimas yra bendruomenės ateitis, todėl siūlytume jaunąją kartą, mylinčią savo kraštą, nepamiršti ir skirti atskiras etnolaidas, atitinkančias jų poreikius. Visu pirma paieškoti

laidos tipų ir formų galinčių sudominti jaunimą, antra, per projektinę veiklą įtraukti jaunimą į televizijos laidų kūrimą (organizuojant kino, fotografijų ir kt. konkursus, diskusijas ir pan.). Šiam sudėtingam tikslui pasiekti skatintinas glaudesnis bendradarbiavimas tarp savivaldybės, bendruomenės ir regioninės (vietinės) televizijos.

8. Laidų kokybė priklauso nuo operatoriaus profesionalumo, autorių, žurnalisto noro įsigilinti į laidos ruošiamą tekstą bei entuziazmo, paremto darbu iš idėjos. Dėl finansavimo trūkumo regioninės televizijos administracija susiduria su vis didėjančiu profesionalių kūrėjų, generuojančių idėjas ir gebančių kokybiškai sukurti žiūrovui patrauklias intelektualias etnolaidas, stoka. Šiuo metu etnolaidų kūrimas ir sklaida televizijoje laikosi dėl entuziastų, kurių vis labiau mažėja. Dėl šios priežasties mažėja tokių laidų kiekis ir prastėja jų kokybė.
- Siekiant paskatinti ir motyvuoti profesionalų kūrėją kurti etnolaidas rekomenduotina Etninės kultūros globos tarybai organizuoti visų Lietuvos regionų (respublikinius) geriausios metų TV etnolaidos ir/arba laidų ciklo konkursą-apdovanojimą, skiriant piniginę premiją, sudarant galimybes laidai-nugalėtojai būti parodytai per nacionalinę televiziją bei kt. regionines televizijas.
- Reikėtų į LRKT, EKG, savivaldybių strateginės veiklos planus įtraukti punktą, aktualizuojantį etninės kultūros sklaidą masinės informacijos priemonėse, išskirtinį finansavimo dėmesį skiriant regioninėms televizijoms. Tuo pačiu labiau įtraukti privačius ir visuomeninius rėmėjus, mecenatus į šią veiklą.
- Rekomenduojame nacionalinio transliuotojo (LRT) televizijos (LRT Plius) programos tinklelyje reguliariai, kas savaitę, tuo pačiu metu (žiūrovui tinkamiausiu eterio laiku šeštadienį arba sekmadienį) rodyti 30 min. trukmės regioninio (vietinio) transliuotojo laidas, skirtas etninei kultūrai. Eterio laiką būtina tolygiai paskirstyti visiems Lietuvos regiono transliuotojams.

LITERATŪRA

1. Adorno T. W.; Horkheimer M. (2006). *Apšvietos dialektika*. Vilnius: Margi raštai.
2. Čepaitienė R. (2005). *Laikas ir akmenys. Kultūros paveldo sampratos modernioje Lietuvoje* (mokslinė monografija). Vilnius: LII.

3. *Dėl Lietuvos radijo ir televizijos komisijos 2019-2021 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo* (2018). Lietuvos radijo ir televizijos komisijos pirmininko 2018 m. gegužės 21 d. Nr. V-11 įsakymas. Prieiga per internetą: http://www.rtk.lt/content/uploads/2018/05/Strateginis_Planas_2018-05-21.pdf
4. Dėl valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo (2012). Lietuvos respublikos seimo nutarimas. *Valstybės žinios*, 2012-05-30, Nr. 61-3050.
5. Etninės kultūros globos taryba (2018). *Etninės kultūros plėtros strategija 2018-2020 m.* Vilnius, 13 p. Prieiga per internetą: <http://www.ekgt.lt/media/dokumentai/Administracine/Planavimas/2018strateginis.pdf>
6. Hansen-Horn T. L.; Neff B. D. (2008). *Public relations. From theory to practice.* Boston, Mass: Pearson A&B.
7. Kalnius P. (2008). Etninės kultūros samprata N. Vėliaus darbuose. *Tautosakos darbai*. XXXVI, P. 37-50.
8. Kelmickaitė Z.; Poškienė N. (2002). *Etnokultūrai skirtų programų Lietuvos nacionalinėje televizijoje ekspertizė.* Etninės kultūros globos tarybos prie LR seimo ekspertizė. Prieiga per internetą: http://www.old.ekgt.lt/www3.lrs.lt/pls/inter/w5_showa4d3.html?p_r=2233&p_d=21390&p_k=1
9. Kublickienė L.; Sviklas K.; Šutinienė I.; Žilinskaitė V. (2009). *Regionų kultūros būklės tyrimas. Sociologinio tyrimo ataskaita* (vad. L. Kublickienė). Vilnius. Socialinių tyrimų institutas. 193p. Prieiga per internetą: <http://www.kulturostyrimai.lt/wp-content/uploads/2017/08/regionu.pdf>
10. Lietuvos radijo ir televizijos komisija (2018a). *Sprendimai.* (Lietuvos radijo ir televizijos komisijos sprendimai dėl licencijos televizijos programai transliuoti patvirtinimo). Prieiga per internetą: <https://www.rtk.lt/sprendimai/>
11. Lietuvos radijo ir televizijos komisija (2018b). *Sprendimas dėl sutikimo perleisti UAB „TV7“ akcijas ir jas įsigyti UAB „Technikos pasaulis“.* 2018-08-29 Nr. KS-51. Prieiga per internetą: https://www.rtk.lt/content/uploads/2018/09/KS_51_2018_.pdf

12. Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas (2000). Lietuvos Respublikos seimas. *Valstybės žinios*, 2000-08-04, Nr. 66-1987.
13. Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymo Nr. VIII-1889 pakeitimo įstatymas. Lietuvos respublikos seimas (2014). *TAR*, 2014-10-01, 2014-13329. Prieiga per internetą: <http://www.litlex.lt/scripts/sarastas2.dll?Tekstas=1&Id=184671>
14. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo Nr. I-1418 2, 19, 22, 24, 27, 31, 32, 33, 34, 34-1, 41, 46, 47, 48 straipsnių pakeitimo ir 40-2 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas (2015). *TAR*, 2015, Nr. 2015-08537. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/73e34ef0082f11e588da8908dfa91cac>
15. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymas (2006). *Valstybės žinios*. 2006-07-27, Nr. 82-3254.
16. Maliukevičius N. (2013). Televizija Lietuvoje. Raida, veikimo modeliai. *Almanachas. Žurnalistika*, Nr. 2, P. 6-15.
17. Meškauskaitė L; D. Radzevičius D. (2008). *Visuomenės teisė į informaciją apie politikus Lietuvoje: realybė ir perspektyvos. Analitinė apžvalga*. Vilnius: Lietuvos žurnalistų sąjunga, Žmogaus teisių stebėjimo institutas. Prieiga per internetą: https://www.hrmi.lt/uploaded/PDF%20dokai/TYRIMAI/Apzvalga_politiku%20reklama_2008.pdf
18. Oficialiosios statistikos portalas (2018). *Teritorijos administracinis suskirstymas*. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/regionine-statistika-pagal-statistikos-sritis>
19. Pociūtė A. (2002). Regioninės tarybos Lietuvoje. Kas tai? *Žemaičių žemė*. Nr. 4. Prieiga per internetą: http://samogitia.mch.mii.lt/KULTURA/Regionines_tarybas.htm
20. Radzevičius D. (2013). Daiva Pikturnienė: Mes niekaip negalime įrodyti, kad mus žiūri“. *Almanachas. Žurnalistika*. Nr.2, P.16-20.
21. Ragauskaitė A. (2016). *Lietuvos etnokultūrinis etnoregionavimas*. Daktaro disertacija. Humanitariniai mokslai. Etnologija (07). Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Vilniaus universitetas, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.
22. Regioninės plėtros departamentas prie vidaus reikalų ministerijos (2015). *Lietuvos regionai*. Prieiga per internetą: <http://www.lietuvsregionai.lt/lt/8/lietuvs-regionai-217.html>

23. Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas (2007). *Valstybės teikiamos dalinės finansinės paramos kultūriniam, visuomenės informavimo saugumo, medijų raštingumo ugdymo ir šviečiamiesiems projektams pagal spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondui pateiktas paraiškas bendrieji konkursų nuostatai*. Prieiga per internetą: <http://www.srtfondas.lt/bendrieji-konkursu-nuostatai>
24. Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo veiklos ataskaita 2016 m. sausio 1 d. – gruodžio 31 d. (2016). Prieiga per internetą: http://www.srtfondas.lt/uploads/Ataskaitos/Ataskaita_2016.pdf
25. Trinkūnas J. (2002). *Dėl etninės kultūros televizijos laidų*. Etninės kultūros globos tarybos prie LR seimo ekspertizė. Prieiga per internetą: http://www.old.ekgt.lt/www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show82bd.html?p_r=2233&p_d=21391&p_k=1
26. Tumėnas V. (2016). Etninės kultūros vertybių samprata kultūros politikoje: etninės kultūros politikos formuotojų ir vadovaujančių dalyvių nuostatų pristatymas. *Etninės kultūros vertybinių nuostatų tyrimai valstybės politikai*. Lietuvos kultūros tarybos užsakyto tyrimo ataskaita. Prieiga per internetą: <http://www.kulturostyrimai.lt/metai/2017-metai/etnines-kulturos-vertybiniu-nuostatu-tyrimai-valstybes-politikai/>
27. Vaitkevičienė D. (2012). Prigimtinė kultūra ir prigimtinės vietos. *Kultūros barai*, Nr. 5, P. 59-65.
28. Valstybės teikiamos dalinės finansinės paramos kultūriniam, visuomenės informavimo saugumo, medijų raštingumo ugdymo ir šviečiamiesiems projektams pagal Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondui pateiktas paraiškas 2018 metų 5 programos (Regioninių radijo ir televizijos) rezultatai (2018). Prieiga per internetą: <http://www.srtfondas.lt/2018-metu-konkurso-rezultatai>
29. Valstybės teikiamos dalinės finansinės paramos kultūriniam, visuomenės informavimo saugumo, medijų raštingumo ugdymo ir šviečiamiesiems projektams pagal spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondui pateiktas paraiškas konkurso bendrųjų sąlygų aprašas 2019 m. (2018). Prieiga per internetą: <http://www.srtfondas.lt/konkurso-bendruju-salygu-aprasas>
30. Vėliuvienė R. (2002). *Globalizacijos tendencijos ir etnokultūra komercinėje elektroninėje žiniasklaidoje*. Etninės kultūros globos tarybos prie LR seimo ekspertizė. Prieiga per

interneta:

http://www.old.ekgt.lt/www3.lrs.lt/pls/inter/w5_showfeal.html?p_r=2233&p_d=30289&p_k=1

31. Žydžiūnaitė V., Sabaliauskas S. (2017). *Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai*. Vilnius: Vaga.

ŠALTINIAI

1. Butkuvienė V. (2017). *Etninė kultūra – ne vienadieniai reiškiniai, o gyvenimo būdas. Seliukaitė I. Regiono kultūros strategijos sukūrimo prielaidos ir galimybės*. Prieiga per internetą: <http://www.gargzdai.lt/etnine-kultura-ne-vienadieniai-reiskiniai-o-gyvenimo-budas/>
2. Dzūkijos TV (2018a). *Žinios*. Prieiga per internetą: <http://www.dzukijostv.lt/dzukijos-tv/zinios/>
3. Dzūkijos TV (2018b). *Kultūros langas*. Prieiga per internetą: <http://www.dzukijostv.lt/dzukijos-tv/kulturos-langas/>
4. Dzūkijos TV (2018c). *Svečiuose pas Marcellutę*. Prieiga per internetą: <http://www.dzukijostv.lt/dzukijos-tv/sveciuose-pas-marceliute/>
5. Dzūkijos TV (2018d). *Dzūkijos kultūros tradicijų aidai*. Prieiga per internetą: <http://www.dzukijostv.lt/dzukijos-tv/dzukijos-kulturos-ir-tradiciju-aidai/>
6. Marijampolės televizija (2018a). *Susitikime čia. Laidos*. Prieiga per internetą: http://www.marijampolestv.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=97:susitikime-cia&catid=36:laidos&Itemid=2
7. Marijampolės televizija (2018b). *Gyvoji Sūduvos istorija. Laidos*. Prieiga per internetą: http://www.marijampolestv.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=85:gyvojis-sduvos-istorija&catid=36:laidos&Itemid=2
8. Šiaulių TV (2018a). *Ventos vingiais. Rubrika Laidos*. Prieiga per internetą: http://www.stv.lt/index.php/lt/pages/view/?item_id=10&id=12
9. Šiaulių TV (2018b). *Radviliškis šiandien ir rytoj. Rubrika Laidos*. Prieiga per internetą: http://www.stv.lt/index.php/lt/pages/view/?item_id=10&id=28
10. Šiaulių TV (2018c). *Sodžius. Rubrika Laidos*. Prieiga per internetą: http://www.stv.lt/index.php/lt/pages/view/?item_id=10&id=11

11. Trakų regioninė televizija „Aidas“ (2018a). *Aukštadvaris. Žemės ir laiko prakalbinimas*: DVD formatas.
12. Trakų regioninė televizija „Aidas“ (2018b). *Trakai. Mažasis karaimų miestas. Žemės ir laiko prakalbinimas*. DVD formatas.
13. Trakų regioninė televizija „Aidas“ (2018c). *Trakų Dievo Motina – Lietuvos globėja. Praeitis ir dabartis. Žemės ir laiko prakalbinimas*. DVD formatas.
14. Trakų regioninė televizija „Aidas“ (2018d). *Sentikių Daniliškės ir Salkininkai. Žemės ir laiko prakalbinimas*. DVD formatas.
15. Trakų regioninė televizija „Aidas“ (2018e). *Nuo Totoriškių ežero iki Keturiasdešimt Totorių kaimo. Žemės ir laiko prakalbinimas*. DVD formatas.
16. Žuolytė J. (2016). *Pokyčiai reklamos rinkoje: netrukus vaizdas visiškai pasikeis*. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/m360/tyrimai/pokyciai-reklamos-rinkoje-netrukus-vaizdas-visiskai-pasikeis.d?id=70655268>

SUMMARY

AN EVALUATION OF DISSEMINATION OF ETHNIC CULTURE THROUGH LITHUANIAN REGIONAL TELEVISION: A CASE STUDY OF ASSOCIATION OF REGIONAL TELEVISION

Assoc. Prof. Dr. Andželika Bylaitė-Žakaitienė, Assoc. Prof. Dr. Dovilė Kulakauskienė

The object is the evaluation of dissemination of ethnic culture through Lithuanian regional television.

Ethnic culture is the foundation of national culture and electronic media could be of great help in spreading it. One of the tools of electronic media is television. The latter is an exceptionally important tool of communication, which makes an ever growing impact on worldview of the society as well as the level of culture.

Aim is to evaluate the dissemination of ethnic culture through regional television by carrying out a case study on the association of regional television. To reach the above mentioned aim we are going to find out specialists think about the situation of ethnic culture TV shows dissemination in regional television; we will carry out a content analysis of members of

association's TV listings and ethnic culture shows; we will examine regional TV viewers' opinion of broadcast ethnic programmes.

In 2018 a qualitative analysis was carried out, during which 70 television viewers, 5 association heads and 5 deputies from national and social institutions were interviewed. In order to analyse the data gathered from the qualitative analysis these methods were used: scientific literature and documents contents, comparative analyses.

After carrying out the research the following conclusions are drawn:

After digitalising TV programmes in 2012, some regional televisions were not able to financially meet the growing technical broadcasting requirements and were forced to discontinue their activities. In 2018 out of 11 members of the association of regional television, only five continue their activities.

In many legal documents regulating ethnic culture's strategic aims, programs of developing, etc. a necessity of dissemination of ethnic culture is declared. However, the possibilities of doing that using television are not included. In strategic plans of ethnic culture development there is no clear position on how to involve television in planning of dissemination of ethnic culture.

Right now the dissemination of ethnic culture through regional television is not only too insufficient, but also thematically too narrow. There is a lack in programmes about folk artists, folk musicians, craftsmen, programmes devoted to traditional architecture, wholeness of knowledge and education of youth. The theme of programmes often depends on the year of the country that is stressed. Nowadays the contents of copyright released programs is oriented to historical culture aspects that encourage the development of citizenship and nationality, whereas ethnic culture hides beneath and becomes fragmented.

The broadcasting time of ethnic programmes in regional television right now is rather comfortable for the viewers, however the times programmes are broadcasted per month as well as commercials for them are insufficient. Content wise they are informative and the themes are oriented towards the viewers. Some programmes use a considerable amount of scientific potential, live narrative and views of native nature. Nonetheless, the shows are lacking in appliance of thorough creative and technical potential. These drawbacks are caused by financial and connected with technical possibilities or their absence. Financing is inadequate compared to

the input of the creators, time consumption, buying or renting newest filming technology. Broadcasting costs are not included as well, although they ought to be added.

Due to insufficient financing the administration of regional television encounters an ever growing lack of professional creators, who can generate ideas and are able to qualitatively create intellectual ethnic programmes that would be interesting for the viewers. So far, the creation and dissemination of ethnic programmes in television is only happening due to creative enthusiasts, whose number is decreasing. For this reason the number of such programmes and their quality is downgrading. There is a shortage of debate and analytical programmes.

Recommendations:

To change the status of ethnic culture from “stepchild” to a “loved child”, to include the term “ethnic culture” into priority list that gets the financing, first so that it would become equal to other priorities. While changing the status, accentuate the importance and uniqueness of ethnic culture and to encourage regional televisions to devote more programmes for ethnic culture.

To appoint bigger financing for TV ethnic programme projects, evaluating adequate creation and broadcasting costs of the programmes. For this aim, to include more private and social sponsors and patrons (on municipal and country level). To appoint exceptional financing attention for regional television.

Country and municipality wise financially sponsor the activities of existing regional television. To regularly show every week at the same time a 30 minute length regional broadcaster program, devoted for ethnic culture, that would be included in the national broadcaster (LRT) television (LRT Plius) TV listing. On air time dividing evenly to all Lithuanian regional broadcasters.

